

JIMEP

Journal of International Management, Educational and Economics Perspectives

Gönderiliş Tarihi: 29/05/2023

Kabul Tarihi: 23/06/2023

ORCID 0000-0001-8331-0853

ULUSAL GÜVENLİK VE EKONOMİK İSTİHBARAT: FRANSA, ABD VE ÇİN HALK CUMHURİYETİ ÖRNEĞİ¹

Halil İbrahim KAYA²

ÖZ

Ekonomik güvenlik kavramı son dönemlerde sıklıkla atıf yapılan ve ülkelerin ulusal güvenlik konsepti içerisinde önemi artan bir husus olmaya başlamıştır. Soğuk Savaş sonrasında güvenliğin incelenme alanlarının genişlemesi akademik yazında ekonomik güvenliğin daha fazla yer bulmasına neden olmuştur. Ekonomik güvenliğin sağlanabilmesinde ekonomik istihbarat kazanımlarının etkisi ise yadsınamaz hale gelmiştir. Ekonomik istihbarat çalışmaları tarihin en eski dönemlerinden bu zamana kadar devam edegelen bir alan olmasına karşın küreselleşen dünya yapısı ile birlikte ekonomik istihbarat kurumları ülkelerin istihbarat kurumları içinde başlı başına kurumsal yapılar haline almaktadır. Bu nedenle bu çalışmada ulusal güvenlik içinde ekonomik güvenliğin yeri ve ekonomik güvenliğin sağlanabilmesinde ekonomik istihbarat çalışmalarının konumu incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmada ilk olarak güvenlik ve istihbarat kavramlarının teorik yönden incelenmesi gerçekleştirilmiştir. Devamında ekonomik istihbarat kavramının istihbarat sınıflandırması içindeki yeri ve gelişimine yer verilmiştir. Son bölümde ise Fransa, ABD ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin ekonomik istihbarat çalışmaları ve düzenlemeleri incelenmiştir. Her ülkenin farklı ekonomik istihbarat anlayışı ve kurumsal yapıları olsa da, belirtilen ülkelerin ekonomik istihbarat çalışmalarına rekabetçi dünya düzeninde daha fazla ekonomik ağırlık elde edebilmek amacıyla artan bir şekilde başvurduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ulusal Güvenlik, Ekonomik İstihbarat, Fransa, Amerika Birleşik Devletleri, Çin Halk Cumhuriyeti.

Jel Kodu: A12-F50-F52.

NATIONAL SECURITY AND ECONOMIC INTELLIGENCE: THE CASE OF FRANCE, THE UNITED STATES AND PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA

ABSTRACT

The concept of economic security has become an issue that has been frequently referred to in recent years and has become an increasingly important issue within the national security concept of countries. After the Cold War, the expansion of the fields of study of security caused economic security to find more place in the academic literature. The effect of economic intelligence gains in ensuring economic security has become undeniable. Although economic intelligence studies are an ongoing field from the earliest periods of history, economic intelligence institutions become institutional structures within the intelligence institutions of the countries with the globalizing world structure. For this reason, in this study, the place of economic security in national security and the position of economic intelligence studies in providing economic security have been tried to be examined. In the study, firstly, the theoretical examination of the concepts of security and intelligence was carried out. The place and development of the concept of economic intelligence in intelligence classification is given. In the last part, the economic intelligence studies and regulations of France, the USA and the People's Republic of China are examined. Although each country has a different understanding of economic intelligence and institutional structures, it has been concluded that the mentioned countries increasingly apply to economic intelligence studies in order to gain more economic weight in the competitive world order.

Keywords: National Security, Economic Intelligence, France, United States of America, People's Republic of China.

Jel Codes: A12-F50-F52.

¹ Bu çalışma TOBB ETÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Güvenlik Çalışmaları Tezsiz Yüksek Lisans Programında bitirme projesi olarak sunulmuştur.

² Doç. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İİBF İktisat Bölümü, halilkaya@cumhuriyet.edu.tr

1.GİRİŞ

İstihbarat servisleri bir ülkenin güvenliğini sağlamak ve çıkarlarını korumak amacıyla önce bilgiye ulaşır, daha sonra ulaşılan bilgi analiz edilir ve analiz edilen bilgide gerekli birimlere dağıtılır. Soğuk Savaş'ın ardından ise ekonomik istihbarat toplamak, hemen her hükümet ve istihbarat birimlerinin temel önceliklerinden biri haline gelmiştir. Nitekim Soğuk Savaş'ın ardından ekonomik güç, ulusal gücün en önemli göstergelerinden biri olmaya başlamıştır. Bu nedenle istihbarat servislerinin ilgisi silahların kontrolü, terörü önleme ve politik istikrarsızlık meselelerine yoğunlaştığı kadar; sermaye hareketliliği, döviz kuru oranları, son bilimsel ve teknolojik ilerlemeler, uluslararası ticaret ve yatırım gibi alanlara yönelmiştir. İstihbarat servislerinin bağlı buldukları ülkelerin küresel ticaret ve yatırımdan aldığı payı arttırmaya yönelik önleyici ve destekleyici politikalar izlemesi temel ulusal güvenlik meselesine dönüşmüştür. Ulusal güvenlik kavramı tarihsel olarak ekonomik güvenliği de içeren ancak güvenliğin askeri ve siyasi boyutlarıyla daha fazla ilişkili olan muğlak bir kavramdır. Diğer taraftan Soğuk Savaş'ın ardından ulusal ekonomik güvenlik konusuna daha fazla ilgi gösterilmiştir. Ulusal ekonomik yaşam standartlarını korumak ve geliştirmek için ekonomik istihbarat sistemlerinin geliştirilmesi gerekliliği hasıl olmuştur (Potter, 1998: 1-2).

Sovyetler Birliği'nin dağılması, hızla değişen ve giderek birbirine bağlı hale gelen dünya ekonomik sistemiyle birleştirildiğinde ekonomik kaygıların görece olarak yükselmeye başladığı düşünülmektedir. Her şeyi tüketen bir askeri ve ideolojik çatışmanın kısıtlamalarından arınmış bir dünyada, düşük politika konuları yüksek politikalar haline gelmiş ve "ekonomik güvenlik" kavramı askeri ve siyasi muadilleri üzerinde önemli bir zemin kazanmıştır (Porteous 1998, 79). Bu durum istihbarat ihtiyaçlarının kapsamının ve anlayışının değişmesine neden olmuştur. İstihbarat ihtiyaçlarının muhtevasının önemli ölçüde genişlemesine rağmen, devletin istihbarat organlarının hala çok özel olarak askeri güvenliğe odaklanması sorun teşkil etmektedir. Güvenlik kavramının, askeri güce dayalı bir ulus-devlet kavramından tüm toplumu kucaklayan bir topyekûn güvenlik kavramına doğru evrilmesi neticesinde yeni istihbarat alanlarının gelişmesi zorunlu bir hal almıştır. Bu nedenle son yıllarda ekonomik istihbaratın ulusal güvenlik hedefleri açısından yararlı olacağı koşulların belirlenmesi ve bu doğrultuda hareket edilmesi önem kazanmaktadır (Herzog 2008, 303). Bugünün dünyasında ekonomik güce verilen önem arttıkça ekonomik istihbaratta önem kazanmaktadır. Tarımdan sanayi sektörüne, bilgi ve iletişim sektörlerinden yeraltı kaynaklarına kadar birçok husus ekonomik istihbaratın alanına girmektedir. Diğer taraftan makroekonomik değişkenlerin seyri, değişimin nedenleri ve sonuçları ile ülke, bölge ve küresel ekonomiler üzerindeki etkilerinin analiz edilebilmesi de ülkelerin kendi ekonomik durumlarını ve yapılarını kontrol etmek ve yönlendirmek açısından mühim hale gelmektedir. Nitekim gerek mikro düzeyde gerekse makro düzeyde ekonomik istihbarat elde edebilmek rekabet avantajını da beraberinde getirmektedir (Koca, 2021: 10). Bu nedenle bu çalışmada ekonomik istihbarat ve ulusal güvenlik ilişkisi incelenerek, genişleyen ve değişen ulusal güvenlik algısı içinde ekonomik yönlerin önemi araştırılacaktır

2. GÜVENLİK KAVRAMININ TANIMI

Çok boyutlu bir kavram olması nedeniyle güvenlik tanımının herkesçe kabul görmüş bir tanımı bulunmamaktadır. Bu nedenle tüm zamanlar ve mekânlar açısından geçerli ve genel kabul görmüş bir güvenlik perspektifine ulaşmak son derece güçtür (Çetinkaya 2012, 7). Kavramsal açıdan net bir tanımının olmamasına rağmen güvenlik kavramı belirsizliğin ve tehlikenin algılandığı bir dünyada, politik düşünce ve eylemin merkezi bir kaygısı haline gelmektedir. Güvenlik nesnel olarak bilinebilen ve dolayısıyla akıl ve bilimsel araştırma yoluyla özenle ölçülmesi, izlenmesi ve iyileştirilmesi gereken bir husus olarak düşünülmektedir (Boemcken ve Schetter, 2016: 1-2). Baldwin (1997: 13) güvenliği kazanılan değerlere yönelik düşük bir hasar olasılığı olarak nitelendirmektedir. Krause ve Nye (1975: 330) ise güvenliği, bir halkın hayatta kalması için gerekli gördüğü temel değerlerin kabul edilebilir asgari seviyelerine yönelik akut tehditlerin yokluğu olarak nitelendirmektedir. Bu tür güvenlik tanımları terimin altında yatan özü yakalamaya yöneliktir. Güvenliğin doğru ve net bir tanımının yapılabilmesi için güvenlik ihtiyacı olan fiili varlığı belirlemek ve aynı zamanda bu belirli varlığın içerdiği veya temsil ettiği değerleri incelemek gerekmektedir. (Boemcken ve Schetter, 2016: 1-2).

En geleneksel haliyle güvenlik kavramını savunma hatta daha da daraltıldığında askeri savunma olarak nitelendirmek mümkündür. Diğer taraftan son dönemlerde popüler olan yaklaşıma göre ise kavramı iklim koşullarından kişisel hak ve özgürlüklere kadar genişletmek söz konusudur. Böylesi geniş bir kapsam söz konusu olduğunda ise güvenliğe çok çeşitli anlamlar yüklemek mümkün hale gelebilmektedir. Nihai açıdan bir değerlendirme yapıldığında ise güvenlik kavramı tehditten korunma anlamını içermektedir. Bu durumda tehdit algısının ülkeden ülkeye ve dönemden döneme farklılık göstermesi neticesinde bu kavram güvenlik çalışmalarının önde gelen isimleri tarafından dahi tartışmalı bir kavram olarak nitelendirilmiştir. Dahası kavram birçok araştırmacı tarafından üzerinde mutabık kalınmayacak bir kavram olarak görülmektedir (Yalçın, 2018: 63-64). Güvenlik kavramı 1980'lere kadar hep devlet merkezli bir yaklaşım ve anlam kümesini içerisinde barındırmıştır. Güvenlik denilince tehdit, tehlike ve çatışma gibi karşıt anlamlarıyla özdeşleşen bir kavram anlaşılmaktadır. Nitekim Wolfers (1952) güvenliği, *“sahip olunan değerlere yöneltilen nesnel tehditlerin ve bu değerlerin kaybedileceğine yönelik korkuların olmaması durumu”* olarak tanımlamaktadır. Kurumsal açıdan değerlendirme yapıldığında kavram referans noktası olarak devleti ele almakta ve devleti tanımlamaya dâhil etmeyen kavramsallaştırma çalışmaları felsefi, tarihsel ve epistemolojik açıdan kabul görmemektedir (Kardaş, 2020: 340).

Güvenlik kavramı 1990'lardan itibaren geniş bir kavram olarak ele alınmaya başlanmıştır. Güvenlik kavramı burada dört ana form üzerinden değerlendirilmektedir. Birinci olarak güvenlik, ulusların güvenliğinden grupların ve bireylerin güvenliğine doğru genişletilmiştir. İkinci olarak ulusların güvenliğinden uluslar üstü bir fiziksel ortamın güvenliğine kadar uzanmaktadır. Burada güvenlik ulustan başlayıp biyosfere kadar ilerletilmektedir. İlk iki genişletme durumunda da genişletme güvenliği sağlanacak varlıklar türünden ifade edilmektedir. Üçüncü formda güvenlik kavramı yatay olarak ya da söz konusu güvenlik türlerini kapsayacak şekilde genişletilmektedir. Farklı varlıkların (bireyler, uluslar ve sistemler gibi) aynı şekilde güvenli veya güvensiz olması beklenemez. Güvenlik kavramı bu nedenle askeri güvenlikten siyasi, sosyal, çevresel veya “insan” güvenliğine kadar genişletilmektedir. Dördüncü olarak ise güvenliği sağlamak veya tüm bu güvenlik kavramlarını gözetlemek için siyasi sorumluluğun kendisi genişletilmektedir. Ulusal devletlerden uluslararası kurumlara ve/veya bölgesel veya yerel yönetimlere kadar güvenlik her yöne yayılmaktadır (Rotschild, 1995: 55).

Güvenlik kavramı özellikle Soğuk Savaş döneminde bilimsel yönlerinin incelenmesi bakımından ihmal edilen bir kavram olarak görülmüştür. Nitekim Soğuk Savaş sırasında, güvenlik çalışmaları çoğunlukla askeri devlet yönetimi ile ilgilenen bilim insanlarından oluşmaktadır. Askeri güç bir konuyla ilgili ise bir güvenlik sorunu olarak kabul edilmiş ve eğer askeri güç konuyla ilgili değilse bu konu düşük politika kategorisi içerisinde değerlendirilmiştir. Bu nedenle güvenlik araştırmalarının temel kaygısı güvenlik değil askeri güç olarak görülmüştür (Baldwin, 1997: 6-8). Soğuk Savaş döneminin sonrasında ise güvenlik kavramının içeriği bir dizi değişikliğe uğrayarak geleneksel askeri-devletçi unsurlardan arınmaya başlamıştır. Güvenliğin referans öznesi ülke içi meselelere ve bireye doğru indirgenmiştir. Birleşmiş Milletler tarafından 1994 tarihinde yayımlanan İnsani Kalkınma Raporu'nda güvenlik; açlık, salgın hastalıklar, işsizlik, siyasi baskı ve çevresel tehditlerden uzak kalma olarak tanımlanarak farklı bir kurumsal hüviyet kazanmıştır. Nitekim bu dönemde uluslararası alanda gıda, sağlık, enerji ve çevre güvenliği gibi sektörel güvenlik anlayışı yaygın hale gelmeye başlamıştır (Kardaş, 2020: 338-339).

Bir araştırma alanı olarak güvenlik, son derece disiplinler arası bir konudur. Siyaset bilimi, sosyoloji, uluslararası ilişkiler, ekonomi, tarih, hukuk gibi birçok alanla ilişki içerisindedir. Soğuk Savaş'ın ardından güvenlik kavramı bir dizi değişime uğrayıp, ilgi alanları genişlemiştir. Doksanlı yıllardan itibaren ulusal güvenlik farklı insanlar için farklı anlamlar içermeye başlamıştır. Güvenlik çalışmalarının alt başlıkları olarak politik güvenlik, askeri güvenlik, siber güvenlik, enerji güvenliği, gıda güvenliği, çevresel güvenlik, kültürel güvenlik ve ekonomik güvenlik gibi çalışma alanları ortaya çıkmıştır. Bu çalışma kapsamında ekonomik güvenlik konusu incelenecektir (Holmes, 2015: 18).

2.1. Ekonomik Güvenlik Kavramı

Soğuk Savaş sonrasında yaşanan küreselleşme dalgası, finansal serbestleşme, dışa açık ekonomilerin yaygınlaşması ve bu bağlamda ülkelerin karşılıklı bağımlılıklarının giderek artması neticesinde uluslararası rekabet alanı ekonomiye kaymıştır ve bu durum ekonomik güvenlik konusunun giderek önem kazanmasına neden olmuştur. Ulusal egemenliğin tamamlayıcı bir parçası olan ekonomik egemenlik ancak ekonomik güvenliğin sağlanabilmesi ile mümkün görülmektedir. Ekonomik egemenlik, ülkenin ekonomik büyümesi ve gelişmesi, kapasitesinin kullanılması ve uygulanan ekonomi politikalarında dış müdahaleleri minimize edebilme yeteneği ile ilişkilidir. Bir ülke ekonomik sistemini ve ekonomi politikalarını oluştururken bağımsız kararlar alabiliyor ve doğal kaynakları üzerinde tek söz sahibi olabiliyorsa ekonomik egemenliğe sahiptir (Sümer, 2022: 139-143).

Dünyanın giderek daha bütünleşen bir ekonomik yapıya sahip olması ve yaşanan küreselleşme dalgaları ekonomik güvenlik tanımlarının da yeniden düşünülmesine neden olmuştur. Her ne kadar ekonomik güvenlik kavramı hükümetler için yeni bir konu olmasa da ekonomik güvenliğin geleneksel tanımında yer alan *bir ülkenin başka ülkelere ekonomi politikası araçları kullanılarak ekonomilerinin manipüle edilmesinin önüne geçebilecek güvenlik tedbirlerini alabilmesi yeteneği* tanımının da zaman içinde değişim gösterdiğini söylemek mümkündür (Kahler, 2004: 486). Diğer taraftan bugün ekonomik güvenlik kavramı pek çok farklı anlamlar taşıyan ve geleneksel tanımdan kopuşları içeren teorik tartışmaların nesnesi olmaya devam etmektedir. Ekonomik güvenlik günümüzde şu başlıklar altında detaylandırılarak incelenebilmektedir (Simasius ve Vilpisauskas, 2005: 251):

- Devletin ekonomik gücünün istikrarı ve devletin savunma ihtiyaçlarını finanse etme yeteneği,
- Bir ülkenin stratejik malları (enerji vb.) sağlayabilmesi,
- Dış ticaretin çeşitlendirilmesi,
- Uluslararası ekonomide baskın aktörlere bağımlılığın olmaması,
- Ekonomik casusluktan korunabilme gücü,
- Sağlam bir makroekonomik yapı,
- Mülkiyet güvenliğini sağlayabilme,
- Belir bir yaşam kalitesini finanse etmek için gerekli olan bireylerin sosyal güvenliğinin (istihdam, iş ve kazanç kesinliği gibi) sağlanabilmesi

Ekonomik güvenlik kavramının gerek politika oluşturulması gerekse kurumsal temel belirlenmesi açısından ele alınması güç bir kavram olduğu söylenebilir. Nitekim bu güvenlik türü, her ne kadar diğer güvenlik türleri ile bağlantılı olduğu düşünülse de piyasa ile bağlantılı her kavramın ve eylemin bir kısım güvensizlikler içermesi nedeniyle ekonomik olarak güvenli bir referans nesnesi aramak problemlili görülmektedir. Ekonomik güvenlik kavramı incelendiğinde iki analiz düzeyi ile karşı karşıya kalınmaktadır. Birinci analiz düzeyi küresel, devlet ve devletlerarası düzeyleri içermekte iken, ikinci analiz düzeyi devlet dışı sosyal birimlerin (kurumlar, bölgeler, şirketler, bireyler) güvenliğini ihtiva etmektedir. Bir devlete yönelik ekonomik güvenlik yaklaşımı ile bireye veya şirketlere yönelik ekonomik güvenlik yaklaşımları doğası gereği farklılık arz etmektedir. Ekonomik güvenlik yorum ve tanımlamalarının ilk grubu olarak nitelendirebileceğimiz yaklaşım devletin güvenliği ve refahı ile ilişkilidir. Uzun zamandır bir devletin diğer devletleri ve politikalarını etkilemek için araç olarak kullandığı ekonomik araçlar bulunmaktadır. Buradan yola çıkarak ekonomik güvenliğin ekonomik araçları bir silah olarak kullanan diğer ülkelerin yaptırımlarından ve politikalarından bağımsız hareket edebilme kabiliyeti olarak değerlendirmek mümkündür. Diğer taraftan ekonomik güvenlik ile ilgili bir diğer yaklaşım toplum ve bireylerin yaşam koşulları ile ilgilidir. Bu yaklaşımda bireylerin yaşam standartlarına yönelik vurgu bulunmaktadır. Buna göre ekonomik güvenlik bireylere ve ailelere hayatlarını sağlıklı ve yeter düzeyde sürdürebilecekleri kaynakların istikrarlı ve sürekli bir biçimde sunulması anlamını taşımaktadır. Bireyin ekonomik güvenliği hususunda istihdam güvenliği, gelir güvenliği, iş güvenliği, temsil güvenliği gibi konular ön plana çıkmaktadır (Mesjasz, 2008: 126-143).

3. İSTİHBARAT KAVRAMI VE EKONOMİK İSTİHBARAT

İstihbarat çalışmaları iki ana nedenden dolayı son otuz yılda önemli ölçüde artış göstermiştir. Bu nedenlerden ilki Soğuk Savaş'ın sona ermesidir. Eski Sovyet Bloğu'nda bulunan ülkelerin rejimlerinin demokratikleşmeye başlaması Batılı güçlerin istihbaratı açık bir biçimde tartışmasına neden olmuştur.

İkinci neden ise 11 Eylül saldırılarıdır. 11 Eylül saldırılarının ardından istihbarata olan ilgi ve literatür yalnızca ABD'ye yapılan saldırılar nedeniyle değil, aynı zamanda yanıt olarak alınan tartışmalı önlemler nedeniyle de önemli ölçüde artmıştır. En genel düzeyde istihbarat, gözetimin bir alt kümesi olarak görülebilir. Bu durum bilgi ve güç süreçlerini birleştiren ve tüm risk yönetiminin merkezinde yer alan her yerde bulunan bir sosyal uygulama olarak değerlendirilebilir. Spesifik olarak istihbarat “*tehdit ve fırsatlar konusunda önceden uyarıda bulunarak güvenliği artırmayı ve/veya rakiplere göre gücü korumayı amaçlayan temel olarak hedefleme, toplama, analiz etme, yayma ve eylemi içeren gizli faaliyetler*” olarak ifade edilebilir. Burada istihbaratı diğer sayısız “bilgi yönetimi” uygulamasından ayırt etmek için, amacının güvenlik olduğunu, bazı unsurlarının gizlilik içinde yürütüleceğini ve her zaman başkalarına/diğerlerine göre olduğu için karşı eylemi tetiklediği düşünülmektedir (Gill, 2010: 43-45).

Basitçe belirtmek gerekirse, istihbaratın temel amacı politika yapıcılara karar verirken seçenekler arasında daha doğru adımlar atmasını sağlayacak bilgilerin sağlanmasıdır. Burada temel amaç hükümetin karar vericileri için belirsizliği ortadan kaldırmak veya olabildiğince azaltabilmektir. İstihbaratın temel amacını (politika yapıcılara bilgi sağlama) belirtmek yeterince kolay olsa da, istihbarat toplama, değerlendirme ve politika yapıcılara faydalı ön görüşler sunabilmek karmaşık bir konudur. Bilgi toplama süreci, analizi ve politika yapıcılara dağıtılması genellikle “istihbarat döngüsü” olarak bilinmektedir ve hata olasılıklarıyla dolu bir süreci içermektedir. İstihbarat döngüsü; bilgi toplama, analiz etme ve politika yapıcılara bu analizleri ulaştırma olarak ifade edilebilir (Johnson, 2010: 5-6). İstihbarat nedir? Tanımlanması neden problem oluşturmaktadır? İstihbarat ile ilgili yazılan birçok kaynak istihbaratın ne anlama geldiği veya yazarın terimi nasıl kullanmak istediği ile başlamaktadır. Barınma, ulaşım, ekonomi, diplomasi, tarım gibi bir hükümet işlevi hakkında bir metin yazıldığında istihbarat çalışmalarına kıyasla daha az kafa karışıklığı bulunmaktadır. Ancak istihbarat en az iki nedenden dolayı diğer hükümet işlevlerinden farklılık göstermektedir. Bunlardan ilki istihbarat çalışmalarında olup bitenlerin çoğu gizlidir. Diğer taraftan istihbarat vardır, çünkü hükümetler bazı bilgileri diğer hükümetlerden saklamaya çalışırlar ve bu hükümetlerde gizli bilgi olarak saklamak istedikleri yollarla gizli bilgileri keşfetmeye çalışırlar. İkinci olarak istihbarat özellikle ABD gibi demokratik ülkelerde vatandaşlar için diğer hükümet işlevlerine kıyasla bir şaşkınlık kaynağı oluşturabilir. Birçok insan için istihbarat, gizli olması dışında bilgiden çok az farklı bir şey gibi görünmektedir. Ancak ikisi arasında ayırım yapmak önemlidir. Bilgi, nasıl keşfedildiğine bakılmaksızın bilinebilen her şeydir. İstihbarat ise, politika yapıcıların belirtilen veya anlaşılan ihtiyaçlarını karşılayan ve bu ihtiyaçları karşılamak için toplanmış, işlenmiş ve daraltılmış bilgileri ifade etmektedir. Nitekim istihbarat daha geniş bilgi kategorisinin bir alt kümesi niteliği taşımaktadır. İstihbarat ve onun tanımlandığı, elde edildiği ve analiz edildiği tüm süreç politika yapıcıların ihtiyaçlarına cevap vermektedir. Sonuç olarak tüm istihbaratlar bilgi niteliği taşımaktadır ancak her bilgi istihbarat olarak değerlendirilmemektedir (Lowenthal, 2009: 17).

İstihbarat süreçleri/çarkı/döngüsü bilginin istihbarata dönüştürüldüğü ve kullanıcıların kullanımına sunulduğu süreçtir (Mills, 2003: 11). Bir başka ifade ile istihbarat süreci bilgi ihtiyacını algılayan politika yapıcılardan, istihbarat topluluğunun politika yapıcılara analitik bir istihbarat ürünü sunmasına kadar istihbarattaki adımları veya aşamaları ifade etmektedir. Bu nedenle tüm istihbarat sürecine genel bir bakış sunmak ve her aşamadaki bazı temel konulara yer vermek gerekmektedir. Genel bir değerlendirme yapıldığında istihbarat sürecinin 5 adımdan oluştuğu düşünülmektedir ancak Lowenthal (2009: 69) bu yaygın istihbarat adımlarına 2 adım daha ekleyerek sürecin yedi aşamadan oluştuğunu belirtmektedir. İstihbarat sürecinin yedi aşaması; (i) gereksinimleri belirleme, (ii) toplama aşaması, (iii) işleme ve kullanma, (iv) analiz ve üretim, (v) yayma, (vi) tüketim, (vii) geri bildirim şeklindedir.

Kullanılan araçlara, ölçeklere ve hedeflere yönelik olarak istihbarat sınıflandırılabilir. İlk akla gelen ve yaygın olarak sınıflandırma biçimi alanlara ve/veya hedeflere yönelik sınıflandırmadır. Bu çerçevede istihbarat alanları siyasi, askeri, ekonomik, sosyal, coğrafi, biyografik, ulaştırma, bilim ve teknoloji olmak üzere 8 ana konuya ayrılmaktadır (Doğan, 2018: 5). Çalışmanın bağlamında tüm istihbarat alanlarının açıklanması çalışmanın kapsamını aşacağı için ekonomik istihbarat kavramının detaylandırılmasına gidilecektir.

Küreselleşme ile birlikte piyasalardaki rakip firmaların sayısının artması, ülkelerin ve tüketicilerin istek ve ihtiyaçlarının farklılık kazanması, yeni teknolojik gelişmeleri ilk geliştiren firmaların piyasayı domine etmesi gibi nedenler rekabetin daha da şiddetlenmesine neden olmaktadır. Bu durum ülkeleri ve firmaları piyasalar, sektörler ve rakip firmalar hakkında doğru ve güvenilir bilgiler toplamaya itmektedir. Nitekim bilginin en büyük güç olduğu çağımızda ekonomik güç ve küresel düzeyde rekabet üstünlüğü elde edebilmek için bilgiye kesintisiz ve zamanında ulaşabilmek bir zaruret halini almıştır. Politika yapıcılar bazı kararlara esas teşkil edebilecek doğru enformasyon ile donanımlı olmak durumundadır. Bu durum politika yapıcıların ülkelerinin ekonomik rekabette üstünlük sağlayabilmelerinde gerekli kararları alabilmesinin temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle ekonomi ile istihbarat arasında doğrudan ve güçlü bir ilişkinin olduğu düşünülmektedir (Ödemiş, 2018: 21).

Ekonomik istihbarat çalışmaları tarihin birçok döneminde örneklerine rastlayabileceğimiz insanlık tarihi kadar eski bir çalışma alanı olarak görülmektedir. Soğuk Savaş sonrası yaşanan değişim ve dönüşüm döneminde rekabet ve kalkınma süreçleri, kamu ve özel sektörde bulunan ekonomik aktörlerin, endüstriyel, finansal ve ticari ağlara entegrasyonunu sağlama ve böylece güç dengesini daha etkin bir şekilde kendi lehlerine çevirme yeteneğine bağlı görülmektedir. Nitekim yeni bir süreç değişken ve belirsiz koşulları da beraberinde getirmektedir. Belirsiz koşullara yönelik stratejilerin oluşturulması, yeni koşulları anlamak ve doğru yorumlayabilmek bir zorunluluk halini almıştır. Uygulanacak stratejilerin ve izlenecek yol haritasının etkinliği ise ekonomik istihbarat tekniklerinin düzgün işletilmesi ve doğru konumlandırılması ile ilişkilidir. Sonuç olarak ekonomik istihbarat teknikleri, ekonomik içeriğin ve bilgi akışının etkin bir şekilde kontrol edilmesinin anahtarı niteliğini taşımaktadır (Clerc, 1997: 305). Bu nedenle çalışmanın bu bölümünde ekonomik istihbaratın tanımı, teknikleri ve türleri üzerine incelemeler yapılmaktadır.

Ekonomik istihbaratın araştırılmaya başlandığı ve önem kazandığı dönemden itibaren bu kavramı tanımlamaya yönelik birçok yaklaşım bulunmaktadır. Ekonomik istihbarat bazen bir iletişim sistemi olarak, bazen bir izleme süreci olarak, bir kesim için savunma pratiği bir kesim için ise saldırgan bir yöntem olarak tanımlanmıştır (Briciu ve Mihael, 2009: 22). Bu nedenle ekonomik istihbaratın tanımlanması bu çalışma için önem arz etmektedir. Literatürde ekonomik istihbaratın tanımlanmasına yönelik üzerinde mutabık kılınan bir tanımlamanın olmadığı görülmektedir. Brand (1996: 11)'nin yaptığı tanıma göre ekonomik istihbarat; herhangi bir hükümetin siyasi, ekonomik, askeri veya bilgi politikaları veya programlarını doğrudan desteklemek amacıyla, hükümetin yabancı bir ülkeye ilişkin ekonomik bilgileri toplaması, işlemesi, analiz etmesi ve raporlaması şeklindedir. Bu tanım bir yabancı hükümetin ekonomi politikaları, programları ve genel makroekonomik sağlığı hakkında istihbarat yoluyla bilgi toplanmasını içermektedir. Nitekim bu tanıma göre ekonomik istihbarat, belirli bir yabancı hükümete ilişkin açık kaynaklardan elde edilebilecek ekonomik bilgileri veya yabancı şirketlere ilişkin istihbarat bilgilerini içermemektedir.

Soğuk Savaş döneminde askeri ve siyasi istihbaratın yanında tali bir konu olarak ilgilenilen ekonomik istihbarat bilgileri, Soğuk Savaş'ın ardından şiddetlenen küresel iktisadi rekabet nedeniyle öncelikli konulardan biri halini almaya başlamıştır. Nitekim devletlerin ticari ve ekonomik çıkarlarını korumak, istihbarat kurumları için askeri ve siyasi çıkarları korumak kadar önemli hale gelmiştir. Baltacı (2015: 84) ekonomik istihbarat kavramının istihbarat kavramından farklı bir tanımı olmadığını düşünmektedir. İstihbarat kavramı her ne kadar askeri, ekonomik, iç ve dış gibi isim ve sıfatlarla birlikte kullanılsa da her tür istihbarat işleyişi istihbaratın temel unsurlarını içinde barındırmaktadır. Diğer taraftan ekonomik istihbarat kavramı da tanımlayan kişiye ve ülkeden ülkeye göre farklılık arz etmektedir. Porteous (1998: 80) askeri alanlarda olduğu gibi ekonomik alanda da hükümetin karar vermesi bazı durumlarda istihbarat servisi faaliyeti ile desteklenmektedir. Ekonomik ve ticari çıkarları desteklemek için istihbarat kaynaklarının kullanılması yaygınlaşmıştır. En temel biçiminde bu nitelikteki istihbarat hükümet liderlerinin ekonomik yönetim sorumluluklarını daha iyi bir biçimde yerine getirmelerini sağlamayı amaçlar. İstihbarat servisleri tarafından sağlanan hizmetler, para birimi devalüasyonları gibi önemli ekonomik kararlarla ilgili açık kaynaklar aracılığıyla erişilemeyen ekonomik bilgilerin edinilmesinden, bir ülkenin başka bir ülkenin ekonomik çıkarlarını etkilemeye yönelik gizli girişimlerine ilişkin istihbarata kadar değişebilir. İkinci örnekte belirtilen savunma faaliyeti, ekonomik alanda istihbarat katılımının en yaygın olarak anlaşılan ve kabul edilen şekli olarak görülmektedir. Diğer taraftan Porteous (1998) ekonomik istihbarat hizmetinin hükümetlerin karar

vericilerine sağlanmasının yanı sıra ekonomik casusluk ve ulusal büyük firmaları destekleyen ticari aktörleri doğrudan ilgilendiren ilgili hizmetlerin de olduğunu belirtmektedir. Brander (1998: 197) ise Doğu- Batı geriliminin azalması ile birlikte askeri ve politik istihbaratın öneminin görece azaldığını ve ekonomik istihbaratın öneminin ise arttığını ifade etmektedir. Brander (1998: 201) ekonomik istihbarat ve casusluk konusunu stratejik ticaret politikası kapsamında değerlendirerek devlet destekli istihbarat servisleri tarafından yapılan ekonomik casusluğun, oligopolistik rakipler arasındaki stratejik etkileşimleri etkileme rolünü oynayabilen bir tür hükümet müdahalesi şeklinde değerlendirmiştir.

Henri Martre tarafından yönetilen Fransız hükümetinin kapsamlı bir ekonomik istihbarat araştırması, ekonomik istihbarat kavramını geniş bir şekilde tanımlamaktadır. Buna göre ekonomik istihbarat *ekonomik aktörler için yararlı olan bilgilerin araştırılması, işlenmesi ve dağıtımını içermektedir. Bu eylemler, zaman ve maliyet göz önünde bulundurularak en uygun koşullar altında, firma için gerekli tüm koruma ile yasal olarak yürütülmektedir.* Bu tanımlı daha basit bir ifade ile izah edecek olursak ekonomik istihbarat, şirketlere pazar payı kazandırmak için gerekli olan tutarlı strateji ve taktikleri hazırlayabilmeleri ve uygulayabilmeleri için faydalı bilgilerin sağlanması şeklinde ifade edilebilir. İfade edilen bu ekonomik istihbarat kavramı, kesinlikle bilgi toplamanın ötesine geçmeyi, yani bilim ve teknoloji gelişmelerine, rakiplerin stratejilerine, değişen finansal, yasal ve düzenleyici rejimlere ulaşmanın ötesine geçmeyi içermektedir (Potter, 1998: 3-24).

Ekonomik istihbarat kavramının bu tanımında üç ana özellik ortaya çıkmaktadır. İlk olarak ekonomik istihbarat, kamuya açık kaynakların detaylı bir şekilde incelenmesine dayanmaktadır. İstihbarat uzmanlarına göre gerekli olan bilgilerin %80-%90'ının kamuya açık kaynaklardan elde edildiği düşünülmektedir. Bu nedenle burada önemli olan husus, mevcut verilerin uzmanlarca işlenmesi ve analiz edilmesi sürecidir. İkinci olarak ekonomik istihbarat, bilgi edinmek için yasal yolları kullanması bakımından ekonomik casusluktan farklılık içermektedir. Üçüncü olarak ekonomik istihbarat arayışı, endüstri ve devlet düzeyinde olduğu kadar işletme veya organizasyon düzeylerinde de bilgi ve istihbarat paylaşımına yönelik kolektif kültürle bağlantılıdır. Bu durum insanlar ve kurumlar arasında ağ oluşturmaya ve sinerjiye ve bu görevi yerine getirmek için gereken bilginin kontrolüne vurgu yapan yeni organizasyon yöntemlerinin gerekli olabileceğini düşündürmektedir. Operasyonel süreçte, ekonomik istihbarat hem bir ürün hem de bir süreç olarak düşünülebilir. Ekonomik istihbaratın ürünü, uygulanabilir bilgi ve istihbarattır ve ekonomik istihbarat süreci, bu kullanılabilir bilgi ve istihbaratın sistematik olarak elde edilmesi, değerlendirilmesi ve üretilmesidir (Clerc, 1997: 305). Ekonomik istihbarat, anlamını ve pratik önemini yeni dünya jeo-ekonomik düzeninden almaktadır. Şirketler, bankalar, eyaletler, devlet kurumları, bölgesel kuruluşlar ve hatta AB gibi devlet toplulukları tarafından uygulanmaktadır. Bu nedenle ekonomik istihbaratın işletmeler ve devletler açısından iki türlü incelenmesi gerekmektedir. Bu çalışmada ekonomik istihbaratın devletler açısından değerlendirilmesinde bulunulmuştur. Ekonomik istihbaratı yürütenin bizzatı devlet olması kavramın her şeyden önce devletle ilişkili olmasına neden olmaktadır. Devlet mikro istihbarat ve makro istihbarat olmak üzere iki boyutta ekonomik istihbarat faaliyetlerini yürütmektedir.

Ekonomik istihbaratın sınıflandırılması, ekonomik istihbaratı yürüten organizasyonun büyüklüğüne ve ölçüğüne, ekonomik istihbaratın organizasyon için önemine dayanmaktadır. İstihbarat seviyeleri stratejik veya ulusal, operasyonel veya kurumsal ve taktik veya muharebe şeklinde olabilmektedir. Stratejik veya ulusal istihbarat faaliyetleri bir devlet veya uluslararası bir şirket için yürütülebilmektedir. Stratejik nesnelere çoğunlukla siyasi, askeri, ekonomik ve diğer nesnelere ayrılabilir. Ekonomik nesnelere; kritik endüstriler, doğal kaynaklar, endüstri merkezleri ve örgütsel sorumluluk veya kontrol alanında faaliyet gösteren ulus ötesi şirketler olabilmektedir. Öte yandan bu süreçler, devletin gelecekteki sorunları öngörme yeteneğini gerektiren siyasi, ekonomik ve teknolojik toplumlarda hızlı değişimleri de beraberinde getirmiştir. Devletin görevi hem yurtiçinde hem de uluslararası arenada uygun bir yasal zemin oluşturabilmektir. Yurtiçindeki sorumluluk, ulusal bir hukuk sistemi, düzenlemeler ve eylemlerdir. Uluslararası alanda ise belirli ekonomik faaliyetler konularında ikili ve çok taraflı anlaşmalar sisteminin oluşturulmasıdır. Hem yurtiçinde hem de uluslararası alanda oluşturulan yasal çerçeveler, ulusal ekonomik güvenlik sistemini, ekonomik istihbaratın hedeflerini ve sorumluluklarını belirlemektedir. Operasyonel veya kurumsal istihbarat ise daha küçük bir sorumluluk alanına sahiptir ve stratejik veya ulusal istihbarattan daha küçük kuruluşlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu duruma örnek olarak Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri

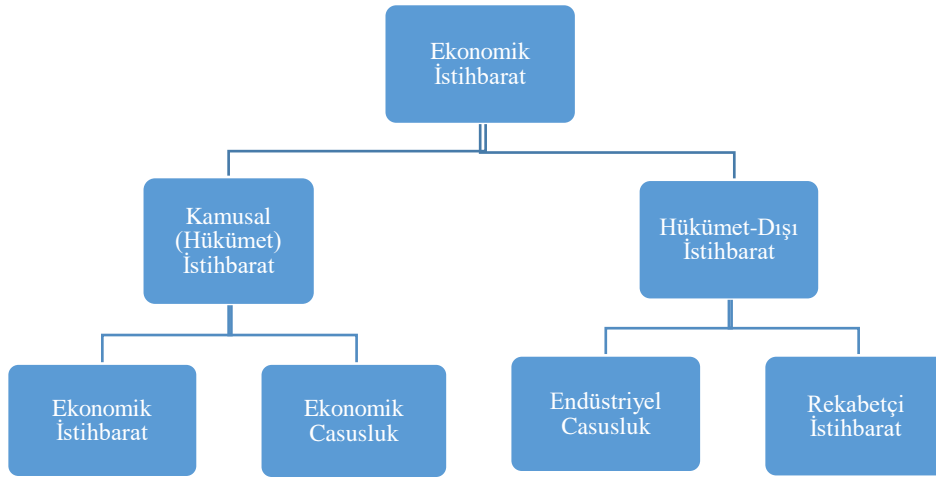
istihbaratlarının faaliyetleri gösterilebilir. Enerji, yüksek teknoloji ve hava endüstrisi gibi piyasalardaki istihbarat faaliyetleri bu seviyenin bir başka örneğidir. Taktik veya muharebe istihbaratı ise ölçek ve kapsam bakımından en küçüğüdür. Bu istihbarat daha küçük kuruluşlar tarafından yürütülmektedir. Belirli bir endüstri için yeni malzeme gibi belirli bir ürünün geliştirilmesi hakkında veri toplama bu istihbarat sınıflandırmasına örnek gösterilebilir (Levytskyi, 2001: 26-29).

Ülkeler ve ulus ötesi şirketler rekabetçi konumlarını ve etkilerini koruyabilmek için istihbarat toplama ve dezenformasyon operasyonları yoluyla istihbaratı aktif olarak kullanmak durumundadır. Bilgi toplamanın çeşitli seviyelerde gerçekleşen taktik ve stratejik (veya gizli) bileşenleri bulunmakta ve bunlar birbirine bağlı durumda yer almaktadır. Ekonomik istihbaratın dört aşamalı bir özeti bulunmaktadır. Bu dört aşama şu şekilde ifade edilebilir (Potter, 1998: 24):

- Birincil seviye (firma içinde);
- Bir ara aşama (Sermaye ve finansal bilgi hareketini serbestleştirmek için finansal hizmetler topluluğu ve bilgi teknolojisi geliştiricileri arasında profesyoneller arası ve yerel ağlar gibi stratejik ittifaklar);
- Ulusal düzey (daha korporatist siyasi ortamlarda tercih edilen ve en belirgin olarak kıta Avrupası ve Japonya'da görülen farklı karar verme merkezleri-hükümet, iş dünyası ve emek piyasaları- arasındaki bağlantılı stratejiler);
- Ulus ötesi şirketler düzeyi ve devletlerarası düzey

Ekonomik istihbarat ile ilgili bir dizi tanım bulunmaktadır. Nitekim birbirinden farklı muhtevalara sahip olmasına rağmen, ekonomik casusluk, rekabet istihbaratı ve ticaret istihbaratı kavramları zaman zaman birbirleri yerine veya ekonomik istihbarat yerine kullanılmaktadır. Ancak ekonomik istihbaratın formları olarak değerlendirilen bu kavramları birbirinden ayıran belirli farklılıklar içermektedir. Ekonomik istihbarat yapısı dört tip ekonomik istihbarat kavramı sunmaktadır. Tablo 1.'de belirtilen dört tipe yer verilmektedir.

Tablo 1. Ekonomik İstihbaratın Yapısı

Kaynak: Levytskyi, 2001.

Ekonomik istihbarat kavramı detaylı bir biçimde izah edildiği için ekonomik istihbarat altında yer alan ekonomik casusluk, endüstriyel casusluk ve rekabetçi istihbarat kavramlarının tanımları ve ekonomik istihbarattan ayrıldığı hususlara değinilecektir. Ekonomik casusluk genel olarak, yabancı bir devlete bilerek fayda sağlamak amacıyla yerli şirketlerden veya devlet kurumlarından ticari sırların edinilmesi veya hedef alınması eylemidir. Ekonomik casusluğun endüstriyel casusluktan ayrıldığı husus faaliyetlerin özel sektör eliyle değil, devlet tarafından yürütülmesi veya desteklenmesidir. Devletlerin odak noktasını askeri güvenlik inşa etmekten ekonomik üstünlük elde etmeye kaydırması ile birlikte, birçok devlet artık ekonomik casusluğu bir ulusal güvenlik meselesi olarak görmeye başlamıştır (Danielson, 2009: 503). Porteous ise ekonomik casusluk terimini şu şekilde tanımlamıştır: “*Ekonomik casusluk, başka bir ülkenin ekonomik güvenliğini sabote etmek veya başka bir şekilde müdahale etmek*

için kullanılabilir ekonomik istihbaratı elde ederek, ülkenin ekonomik çıkarlarına katkı sağlayabilmek adına yabancı ülkelerin çıkarlarının gizli veya yasadışı girişimler yoluyla elde edilmesidir.” Randall Fort ise benzer bir tanımda bulunarak ekonomik casusluğu, gizli kaynaklar ve yöntemler kullanan gizli bir kurum/hizmet tarafından ekonomi, ticaret ve/veya fikri mülkiyet ile ilgili bilgilerin gizli yollarla elde edilmesi olarak tanımlamaktadır. Bir başka tanıma göre ise ekonomik casusluk, bir ulusun başka bir ulus hakkında ekonomik veri toplaması olarak ifade edilmektedir. Burada ekonomik verilerden kasıt ise genellikle yasadışı yollarla elde edilen savunma ve milli araştırma ve geliştirme harcamaları için bütçe ödenekleri gibi daha ayrıcalıklı bilgileri içermektedir (Aktaran: Konstantopoulos, 2006: 6).

Endüstriyel casusluk, bilgi veya tekniğe sahip olanların izni olmaksızın teknik bilgilerin elde edilmesi ve teknolojinin transfer edilmesini içeren bir süreci ifade etmektedir (Zandhessami vd. 2011: 172). Endüstriyel casusluk kavramı da diğer kavramlar gibi standart bir tanımı olmayan disiplinler arası bir konu olarak görülmektedir. Rekabetçi istihbarat daha yerleşik bir kavram iken endüstriyel casusluk nispeten daha yeni bir kavramdır. Rekabetçi istihbarat ile endüstriyel casusluk kavramları birbirinden ayrılmaktadır. Rekabetçi istihbaratı endüstriyel casusluktan ayıran iki temel özellik bulunmaktadır. Bunlardan ilki bilgi kaynaklarının işletmelerin dışındaki ortamlardan gelmesi, ikincisi ise bilginin toplanma metodlarının legal ve etik olmasıdır (Hou ve Wang 2020, 2).

4. ULUSAL GÜVENLİK VE EKONOMİK İSTİHBARAT İLİŞKİSİ: ÜLKE ÖRNEKLERİ

Ulusal sınırların her zamankinden daha az önemli olduğu günümüz dünyasında ekonomik güvenlik ulusal güvenliğin önemli bir unsuru haline gelmiştir. Ulusal güvenliğin temel amaçlarından birinin ulusun ekonomik refahını arttıracak politikalar olduğu tartışılmaz bir gerçeğe dönüşmüştür (Ronis, 2011: 8). İstihbarat servislerinin geleneksel rolü, hükümetlere ulusal güvenliğe yönelik tehditler hakkında bilgi sağlamaktır. İstihbarat servisleri genellikle askeri, siyasi ve potansiyel terörist faaliyetler üzerine odaklanmıştır. Tipik bir istihbarat servisi, diğer istihbarat servislerini takip etmek ve faaliyetlerini anlayabilmek için çaba harcamaktadır. Son dönemlerde bu faaliyetlere ek olarak istihbarat servislerinin ekonomik istihbarat sağlama faaliyetleri yürüttükleri de görülmektedir. Bu durum kimi zaman kamuya açık bilgilerin derlenmesi ve analizini içerirken kimi zaman ekonomik casusluğu da içerebilmektedir. Doğu-Batı geriliminin azalması ile birlikte askeri ve siyasi istihbaratın görece önemi azalmış ve genel olarak ekonomik istihbaratın özellikle de ekonomik casusluğun görece önemi artış göstermiştir (Brander, 1998: 197).

Soğuk Savaş'ın bitimi ile birlikte, “geleneksel” çatışmaların bitişi ve yeni bir egemen düşüncenin ortaya çıktığı görülmeye başlanmıştır. Nitekim ekonomik savaş terimleri, uluslararası rekabet edebilirlik, aynı anda hem ekonomistler hem de tüm siyasi-idari alan tarafından ele alınan kaçınılmaz konular haline gelmiştir (Seigle vd. 2008: 235). İstihbarat denildiğinde akıllara genellikle politik alan gelmektedir ancak istihbaratı politika ile sınırlı bir alan olarak değerlendirmek doğru değildir. Doksanlı yıllarda yeni dünya düzeni ile birlikte ülkelerin ekonomik alanlarda rekabet ve üstünlük sağlama çabaları daha da önem kazanmıştır. Bu nedenle Amerikalı ve İngiliz girişimcilerin ekonomik istihbarat yöntemleri kullanarak rekabeti kazandıracak stratejiler izledikleri görülmüştür. Ülkeler arasında yaşanan rekabet ekonomik gücün önemini pekiştirmekte ve bu gücün elde edilebilmesi için ekonomik istihbarat yöntemleri öne çıkmaktadır (Yücelik, 2015: 3; Eğri, 2017: 37).

Ülkeler, kendi ulusal endüstrilerinin durumunu değerlendirmek, diğer ülkelerdeki endüstrilerin rekabet gücünü ölçmek ve politika yapımcıları ve endüstri liderlerini hangi yerli endüstrilerin daha fazla yatırıma veya yeniden yapılanmaya ihtiyaç duyduğu konusunda bilgilendirmek için ekonomik istihbarat kullanmaktadır. Giderek küreselleşen piyasa yapısında, yerel endüstrilerin rekabet gücü, genellikle ulusal refah ve güvenlik ile yoksulluk ve istikrarsızlık arasındaki fark anlamını taşımaktadır. Nitekim ulusal hükümetler, biçimi veya türü ne olursa olsun, yerel nüfuslarının ihtiyaçlarını karşılamak ve ekonomik istikrar ve büyümeyi sürdürme konusunda artan bir baskı altındadır. Bu nedenle tüm ülkeler için, doğru endüstrilere doğru zamanda akıllı yatırımlar yapmak, ulusal ekonomi politikasının kritik bir parçasını oluşturmaktadır. Rakip ülkelerden toplanan ekonomik istihbarat ise doğru yatırım kararlarının alınmasında önemli bir bileşendir. Bu yatırım kararları da, ekonomik gelişmenin mevcut aşamasına bağlı olarak farklı ülkeleri etkilemektedir. Gelişmekte olan ülkeler için doğru ekonomik istihbarat, kıt yatırım fonlarının uzun vadeli büyüme için en büyük vaadi gösteren endüstrilere

yönlendirilmesine yardımcı olmaktadır. Tüm uluslar için, rekabetçi faiz oranlarındaki sermaye yatırım fonları sınırlı bir kaynaktır ve bu fonları etkin bir şekilde yönetmek, doğru, eksiksiz ve zamanında ekonomik istihbarata erişimi gerektirmektedir (Luong 2007: 163-164).

İstihbaratın temel bir role sahip olduğu yeni dünya düzeni içerisinde geleneksel istihbarat disiplini dışında ekonomik istihbarat adıyla bir alan daha gelişme göstermektedir. Ülkeler rakiplerine karşı rekabet avantajı elde edebilmek için stratejik seçimler yapmak durumundadır ve bu stratejik seçimleri yapabilmesi içinde doğru bilgi akışına ihtiyaç duyulmaktadır. Nitekim birçok devlet finansal ve ekonomik alanda stratejik araştırmalar yaparak nitelikli bilgi akışı sağlayabilecek kurumlar oluşturmuştur. Çalışmanın bu bölümünde ulusal güvenliğin sağlanmasında tamamlayıcı bir rolü olan ekonomik güvenliğin elde edilebilmesi ve korunabilmesi adına Fransa, ABD ve Çin Halk Cumhuriyeti tarafından izlenen ekonomik istihbarat çalışmaları ve oluşturulan kurumların değerlendirilmesine yer verilmiştir.

4.1. Fransa

Fransa ekonomik istihbarat alanında zengin bir mirasa sahiptir ve devlet ekonomisi alanında her zaman güçlü bir rol oynamıştır. Bu duruma ek olarak devlet aynı zamanda ekonomik ve teknik bilgi ağları (Fransız idari geleneği, Ticaret ve Sanayi Odalarının tarihsel rolü vb.) ve teknik ilerleme için destekleyici yapılar (Napolyon zamanında kurulan Ulusal Sanayiye Teşvik Derneği vb.) oluşturmuştur. 19. yüzyıl boyunca Fransız bankalar ve şirketler, dinamik uluslararası stratejileri desteklemek için uygun bilgi yapıları tasarlamışlardır (Clerc, 1997: 313-314).

Fransa, 1992 ve 1994 yılları arasında Commissariat General Du Plan'da "Ekonomik İstihbarat ve Kurumsal Strateji" adı altında toplanan bir grup uzman tarafından yapılan çalışmaların yayınlanmasının ardından, ekonomik istihbaratın ulusal bir öncelik statüsüne yükseltilmesine karar veren ilk ülke olarak görülmektedir. Soğuk Savaş sonrası bir yandan teknolojik evrim ve küreselleşmenin sunduğu yeni fırsatların değerlendirilmesine izin verecek şekilde devlet ile sanayi arasındaki ilişkinin radikal bir şekilde gözden geçirilmesi gereksinimleri, diğer taraftan Fransa'nın yeni bir saldırgan rekabet politikası izlemesi gereklilikleri görülmektedir. Doğal kaynakların kullanımı, yeni korumacılık biçimleri için yeni stratejilerin kullanılması ve devletin ekonomiye müdahalesi için yeni yolların kullanılması gibi üç cephede uyumlu uzun vadeli bir strateji izlenmesi öngörülmüştür. Bu anlamda sistemin oluşturulabilmesi için Harbulot ve Baumard, ele alınması gereken konuları şu şekilde tanımlamıştır (Gagliano, 2016: 4-5):

- Şirketler düzeyinde ekonomik istihbaratı teşvik etmek üzerine yöntemler;
- Yabancı ekonomik istihbarat sistemlerinin incelenmesi;
- Ekonomik istihbarat üzerine yazılı bilginin geliştirilmesi;
- Üst düzey üniversite profesörlerine yönelik eğitim içeriğinin geliştirilmesi ve sektördeki yöneticiler arasında deneyim paylaşımının teşvik edilmesi;
- Son olarak, hükümetin ekonomik istihbarat önlemlerini kullanan kamu idareleri tarafından ulusal bir programın başlatılması

Nitekim Harbulot ve Baumard arasında oluşan işbirliği neticesinde Ekonomik İstihbarat ve Kurumsal Strateji'nin oluşturulmasına yönelik ana çalışma alanlarının tanımlanmasına yönelik çabalar yeni enformasyon mühendisliği disiplini ile politik doğayı birleştirerek Fransız ekonomik istihbarat yapısının temellerinin atılması sağlanmıştır. Zaman içinde iyi entegre olmuş bir istihbarat kültürü ile genişletilmiş bir ekonomik istihbarat ağına sahip olan Fransa, ekonomik istihbarat alanında tanınan ve korkulan bir ülke haline gelmiştir. Uzmanlaşmış eğitim sisteminin kalitesi, insan kaynakları politikaları, süreçlerin akıcılığı ve verimliliği, kurumlar arası güçlü işbirliği, iyi uyum ve enformasyonel sınırları desteklemek için geliştirilmiş kapsamlı sosyal politikalar, Fransız ekonomik istihbarat sisteminin ilerlemesine neden olmuştur (Ungureanu, 2021: 36-37).

Fransa'da ekonomik güvenlik kavramı, doksanlı yılların başında geliştirilen bir kavram olan "ekonomik istihbarat" prizmasından görülmüştür. Doksanlı yıllar boyunca ekonomik istihbarat ancak yurt dışında faaliyet gösteren birkaç firma tarafından bilinen ve uygulanan bir olgu olmuştur. Ancak 2003 yılı sonunda Ulusal Meclis ve Ekonomik ve Sosyal Konsey'in konuya dair önemli raporlar

hazırlamaya başlaması ile kamuoyunun daha fazla dikkatini çekmeye başlamıştır. 2003 yılına kadar çok sayıda makale ve yayın, Fransızların zayıflıklarının ve yeni uluslararası ortamın yarattığı ekonomik riskler ve fırsatlar konusundaki farkındalık eksikliğinin altını çizmiştir. Zaman içerisinde kavram ve somut uygulamaları netleştirilmiştir. 2003 yılının sonunda Başbakan yanında ekonomik güvenlik ve istihbarattan sorumlu yüksek bir memurun atanması neticesinde, hem özel şirketlerin hem de devlet idarelerinin ekonomik alandaki zorlukların farkına varılması sağlanmıştır. Aynı zamanda sözcük dağarcığı da geliştirilerek “ekonomik savaş”, “rekabetçi istihbarat” ve yalnızca “ekonomik gözetlemeden”, küresel risk ve fırsatların tüm yönlerini kapsamayı amaçlayan ve temeline dayanan “ekonomik istihbarat” kavramına doğru yönelim gerçekleşmiştir. Bu yaklaşım yukarı yönlü bir anlayış ve ele alınması gereken tehditlere yönelik çok disiplinli bir bakışı beraberinde getirmiştir (Revel, 2010: 2).

Dünya istihbarat savaşlarında makroekonomik casusluk ve istihbarat alanında ana oyuncuların biri Fransa olagelmıştır. Fransa devletinin emrinde iyi organize edilmiş bir istihbarat servisi ve uzmanlar tarafından “dünyadaki en agresif ekonomik istihbarat toplayıcılarını barındıran” bir organize yapı bulunmaktadır. Diğer taraftan ekonomik casusluk alanında son derece ileri bir durumda olan Fransa doksanların ortalarında ekonomik casusluk ile ilgili bir dizi değişikliğe gitmiştir. Ekonomik casusluk yerini ekonomik istihbarata bırakmıştır. Yeni bir düşünce okulundan etkilenen Fransa Başbakanı Edouard Balladur, Fransa’nın sürmekte olan ekonomik savaşı, ekonomik casusluk yoluyla kazanmasının imkânsız olduğunu düşünerek, açık kaynaklara ağırlık veren Japon sistemini benimsemiştir. Aynı dönemde Fransız Dış Ticaret Merkezi, R31 kod adıyla ekonomik istihbarattan sorumlu yeni bir ofis kurmuştur. Bu kurum, Nisan 1995’de Başbakan Balladur tarafından kurulan “Comite pour la Competitiveness et la Economique” adlı yeni bir gruba istihbarat sağlamak için görevlendirilmiştir. Bu komite, Fransız hükümetinin ekonomik sırlarını korumak, hükümetin ekonomik ve ticari stratejileri için tavsiyeler sunabilmek için istihbarat toplamak, analiz etmek, işlemek ve dağıtmakla görevlidir (Konstantopoulos, 2006: 14-15).

Fransız ekonomik istihbarat sisteminin kalbi olarak tasarlanan bu yapı Başbakan’ın başkanlığında sanayi, finans ve araştırma dünyasından seçilmiş yedi üyeden oluşmaktadır. Bu komitenin görevi, rekabet edilebilirlik ve ekonomik güvenlik konularında Başbakana bilgi vermektir. Diğer taraftan kamu otoriteleri tarafından bu alanda izlenecek politikanın tasarımı ve uygulanması konusunda Başkana tavsiyelerde bulunmaktadır. Ayrıca hazırlanan rapor Cumhurbaşkanı’na sunulmaktadır. Rapor hazırlanarak Cumhurbaşkanı’na sunulması ise bilginin “stratejik bir hammadde” olarak rolünü ve devletin enerjisini ekonomik istihbaratın büyük ulusal meydan okuması etrafında seferber etme kararlılığının vurgulamaktadır (Clerc,1997: 313).

Fransa’da ekonomik istihbarat sistemi bir devlet meselesidir. Martre Raporu’nun (1994) halefi olarak değerlendirilebilecek “Ulusal Ekonomik Güvenlik Stratejisi” başlığı altında sunulan ünlü Carayon Raporu, ekonomik istihbarat sisteminin Fransa için önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Carayon Raporu’nun girişinde yeni bir durumdan bahsederek Madrid’deki 11 Mart saldırılarına atıfta bulunmuştur (Arenas 2014: 21; Fernandez, 2014: 56):

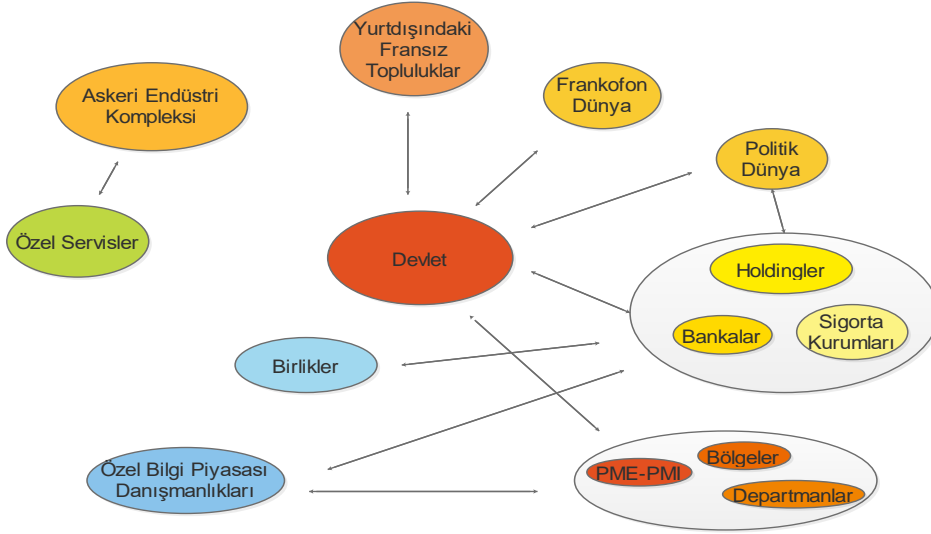
“Madrid’deki 11 Mart saldırıları bize acı bir şekilde şunu hatırlattı: Avrupa, teröristler için ayrıcalıklı bir hedeftir. Her ne kadar bombalar, kolektif bilinçaltımızda temel bir tehdit unsuru olarak görülse de, toplumlarımıza yönelik tehditlerin kapsamı daha da büyüktür. Ülkemiz artık bilgi çağına girmiştir. Ulusal zenginliğin üretimi, beşeri sermayenin kalitesinden ayrı olarak, yasal, finansal, ticari, bilimsel, teknik, ekonomik veya endüstriyel bilgilerde yatmaktadır. Üretken yapımıza yönelik tehditler de bununla birlikte evrim geçirmiştir.

Uluslararası yetkinliğin şiddetlenmesi, şirketlerin stratejik bilgilerini gerçek bir “ekonomik savaşa” dönüştürmektedir. Fransız sistemi, yıllardır mükemmel bir şekilde tasarlanmış ve yeni koşullara ve ihtiyaçlara göre uyarlanmıştır. Devlet kurumlarının yanı sıra, stratejik istihbarat konusunda önde gelen şirketler ve ülke içinde ve dışında Fransız çıkarlarını savunmaya çalışan tüm bir Ticaret Odaları ağı bu sisteme katılmaktadır. Bu yapı Japon yapısından daha basit “yukarıdan aşağıya” bir yapıdır. Bu yapı, Fransızca konuşulan tüm ülkelerde çok güçlü ve iyi gelişmiş yumuşak güç bağlamında iyi iç içe geçmiş bir istihbarat yapısıdır. 58 üye devlet ve 20 gözlemci devletten oluşan bu

yapı, Fransız askeri yeteneklerinden gelen sert güç tarafından desteklenen net bir ekonomik güç oluşturmaktadır.”

Fransa’da 1994’te hazırlanan Martre Raporu’nun halefi olan Carayon Raporu, 21. yüzyılda ihtiyaç duyulacak stratejik istihbaratın geliştirilmesinde bir başlangıç noktası niteliği taşımaktadır. Carayon Raporu, rekabet edebilirliğin ekonomik istihbarat politikaları gerektirdiğini ve bunların koordine edilebilmesi gerektiğini açıklamıştır. Buradan yola çıkarak Fransa ekonomisi içinde ekonomik istihbaratın durumuna dair Şekil 1’e göz atmak faydalı olacaktır.

Şekil 1. Fransız Ekonomisinde Ekonomik İstihbarat

Kaynak: Potter, 1998.

21. yüzyılda Fransa’da ticaret ve ekonomik meselelere yönelik artan bir eğilim ve odaklanma gözlenmektedir. Bu nedenle ekonomik istihbarat daha fazla önemsenmektedir. Fransız Ekonomik İstihbarat Sistemi’nin temel kaygısı, ulusal ekonominin uluslararası ticaret yoluyla teşvik edilmesi ve Ekonomik İstihbarat Sistemi’nin yardımıyla teknolojik gelişmenin sağlanması önceliğidir. Devlet bu anlamda tüm ekonomik istihbarat faaliyetlerini kontrol altına almaktadır. Fransız Savunma Bakanlığı’nın faaliyetleri, Fransız Ekonomik İstihbarat Sistemi’nin stratejisini açıkça ortaya koymaktadır. Örneğin Silahlanma Ana Müdürlüğü (DGA) 85 milyar frank ile “stratejik ekonomik istihbarat” sistemi kurmuştur. Modern Fransız Ekonomik İstihbarat sistemi, devlet tarafından kontrol edilmektedir ve hem savunma hem de saldırı yürütme konusundaki artan ihtiyacı yansıtmaktadır. Fransız ekonomik istihbarat stratejisi, birçok gizli faaliyet dahil olmak üzere çoğunlukla saldırgandır. Devlet kendisi ile özel sektör arasında orta düzey bir işbirliğini desteklemektedir (Levytskyi, 2001: 54-55).

4.2. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)

Amerika Birleşik Devletleri dünyanın en büyük ekonomik gücüne sahip ülkesi olarak, 2. Dünya Savaşı’ndan itibaren küresel etkinliğini arttırabilmek ve Batı Blokunun lideri olma rolünü etkin bir şekilde yerine getirebilmek için istihbarat sistemine özel önem vermektedir. 2. Dünya Savaşı’nda geleneksel departmanlar, örneğin Japon ekonomisini inceleyen veya kritik malların rolünü analiz eden Board of Economic Warfare tarafından desteklenmiştir. Diğer hayati ekonomik istihbarat çalışmaları ise Office of Strategic Services (OSS) tarafından gerçekleştirilmiştir. Abram Bergson ve Wassily Leontief tarafından yönetilen OSS’nin Sovyetler bölümü, Sovyetler Birliği’nin savaş sonrası ekonomik durumunu ileri görüşlü bir şekilde sunmuştur. Ancak 1945 yılına gelindiğinde OSS feshedilmiştir. Merkezi İstihbarat Grubu (CIG) ekonomik istihbarat hususunda üst düzey yetkililerin bilgi ihtiyacını karşılamaya başlamıştır. 1947 yılında Merkezi İstihbarat Teşkilatı (CIA) Ulusal Güvenlik Yasası ile kurulmuştur. CIA kurulduğunda tek rolü, aşkın konularda “ulusal istihbarat”

sağlamak ve bunu hükümetin çeşitli departmanları tarafından toplanan bilgileri koordine ederek yapmaktır. CIA daha sonra daha fazla ekonomik bilgi toplamak ve incelemek için yeni bir Araştırma Raporları Ofisi oluşturmuştur. Ayrıca ABD hükümeti 1951 tarihli bir NSC direktifinde CIA'yi "dış ekonomik istihbarat" için genel gereklilikleri belirlemekten sorumlu tutmuştur. CIA ve hükümet Truman yönetimi esnasında yakın işbirliği içinde çalışmıştır. Bu yıllar Rostow, Kindleberger, Galbraith gibi ekonomistlerin yeteneklerinden faydalanılan, ekonomik konuların büyük ilgi gördüğü ve devlette yüksek prestije sahip olduğu yıllardır (Zelikow, 1997: 165-167).

Soğuk Savaş'ın bitimine kadar ABD istihbaratının Sovyetler Birliği'ni kontrol altına almak gibi kesin bir görevi bulunmaktadır. Bu amaçla CIA; ekonomik, politik ve askeri istihbarat toplamak, analiz etmek ve bunlara göre hareket etmek için tasarlanmıştır. Bununla birlikte, Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte, Amerikan istihbarat topluluğu rollerini ve misyonlarını yeniden tanımlama çabasına girmişlerdir. ABD istihbarat topluluğunun kapsamı ve boyutunun ne olması gerektiği konusunda politika yapımcılar arasında bir fikir birliği oluşmamıştır. Bu durumda bazı politika yapımcılar ABD istihbarat sisteminin yeni küresel ortama uyarlanarak, askeri çatışmadan çok ekonomik ve teknolojik rekabete odaklanması gerektiği hususunu ileri sürmüşlerdir. Nitekim CIA daha önce belirtildiği gibi ekonomik istihbarat toplama hususunda yeni değildir. CIA, selefi Stratejik Hizmetler Ofisi'nin ilk günlerinden bu yana, dünya çapındaki ulusların ekonomik performansına ilişkin kapsamlı verileri korumuştur. Aslında, bugün uluslararası iktisatçılar tarafından kullanılan birçok referans kitabı, yabancı ekonomilerle ilgili gerçeklerin ve rakamların önemli bir bölümünü CIA merkezindeki yüksek eğitilmiş analistlere borçludur. Soğuk Savaş esnasında CIA, yeterli kaynaklarla liyakatli ve uzman ekonomistleri, muhasebecileri ve analistleri bir araya getirerek uluslararası ekonomi alanında dünyanın en bilgili kurumlarından biri haline gelmiştir (Foley, 1994: 135-137).

Amerikan istihbarat sistemi Soğuk Savaş süresince genellikle Sovyetlerin ekonomik kapasitesi, yatırımları, politikaları, askeri harcamaları vb. konular üzerine odaklanmıştır. Buna karşın ayrıca kısmen belirli taleplere yanıt olarak ve kısmen de gelişmekte olan dünyadaki Sovyet Bloğu ekonomi faaliyetlerini inceleme başlığı altında, ekonomik analizin kapsamını "Özgür Dünya" ekonomilerini kapsayacak şekilde genişletmeye başlamıştır. Dönemin CIA Direktörü John McCone, 1965'te Dışişleri Bakanı Dean Rusk ile yeni bir anlaşma yapmış ve CIA'ya dünya çapında ekonomik istihbarat izleme yetkisi verilmiştir. Ancak buna karşın nispeten az sayıda politika yetkilisi, gelişmiş dünya hakkındaki ekonomik bilgilerle derinden ilgilenmekteydi. Genellikle politika yapımcılar Sovyetler Birliği'nden gelecek ekonomik istihbarat ile meşgul olmuştur. Ancak 1970'li yıllarda başlayan Avrupa-Japonya rekabeti bu ekonomilere yönelik ilginin artmasına neden olmuştur. Nitekim uluslararası para sorunları daha fazla dikkat çekmeye başlamıştır. Başkanın Dış İstihbarat Danışma Kurulu (PFIAB) CIA'nın ABD hükümetinin tüm uluslararası ekonomik gündemi için istihbarat elde edilmesini sağlamaya yönelik daha fazla kaynak ayrılmasını istemiştir. Diğer taraftan bu yıllarda ekonomik istihbarata yönelik artan ilginin başka bir işareti olarak Hazine Bakanlığı'nın, 1972 yılında ABD İstihbarat Kurulu'nda temsil edilen istihbarat topluluğunun resmi bir üyesi haline gelmesi gösterilebilir (Zelikow, 1997: 168-169).

Ekonomik, mali ve parasal alandaki gelişmelerin yakından izlenmesi, 1976 mali yılında ABD İstihbarat Teşkilatı için büyük önem taşıyan beş hedeften biri olarak kabul edilmiştir. Diğer taraftan 1975 ve 1986 yıllarında CIA tarafından yayınlanan istihbarat toplamaya yönelik iki öncelik listesinde makroekonomik hedeflerin varlığı aşikârdır. Buna göre listelerde OPEC ülkelerinin fiyat politikası, Sovyetler Birliği'nin yıllık mahsulünün büyüklüğü, gelişmekte olan ülkelerin borçlarının finansmanı, enerji kaynaklarının durumu, bilimsel ve teknolojik ilerlemeler gibi konular yer almaktadır. 1980'lerin başlarında ABD istihbarat servislerinin Dünya Bankası ve diğer uluslararası kuruluşların bilgisayarlarına "casus yazılımlar" koyduğu iddia edilmektedir (Konstantopoulos, 2006: 16; Zelikow, 1997: 168).

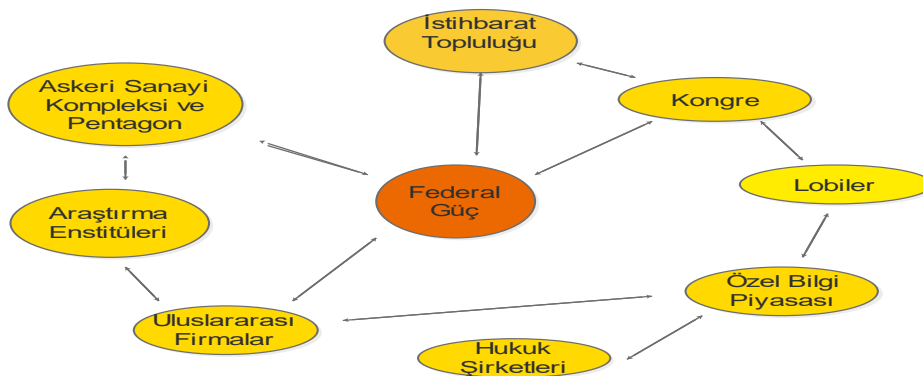
Soğuk Savaş döneminde Batı'nın, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nin Soğuk Savaş politikaları, Doğu Almanya ve Sovyet Bloğu'nun geri kalanı hakkında ekonomik istihbaratın toplanmasını gerektirmektedir. Her şeyden önce, ticaret politikalarının yönlendirilmesinde ekonomik istihbarata ihtiyaç bulunmaktadır. Diğer taraftan Orta ve Doğu Avrupa'nın kontrolünü elinde tutan Sovyetler Birliği'ne karşı psikolojik savaşla desteklenen ekonomik araçlara ihtiyaç duyulmaktadır. Nitekim Erken Soğuk Savaş döneminde ABD'nin ekonomik hâkimiyeti, ABD'li politika yapımcıların ekonomik

araçları dış politika hedeflerine ulaşmanın temel aracı olarak görmelerine neden olmuştur (Maddrell, 2013: 83-85). Bu durum ekonomik istihbarata yönelik ilginin giderek artmasını beraberinde getirmiştir. Nitekim ekonomik istihbarat toplamanın amacı, ABD'nin dünya pazarlarındaki rekabet gücünü arttıracak bilgileri Amerikan şirketlerine iletmek olmalıdır. Buna göre ABD istihbarat topluluğu ile Amerikan şirketleri arasında yakın bir işbirliğinin olması gerekmektedir (Foley, 1994: 140).

ABD'nin genel ekonomik refahı -yaşam kalitesi, istihdam, serbest piyasalar ve finansal bağımsızlık- ekonomik güç tarafından desteklenen ekonomik güvenlik ile sağlanmaktadır. Nitekim ekonomik güç, dünyayı istediğimiz gibi şekillendirmeye izin verir ve bir ulusun ekonomik çıkarlarını koruma ve ilerletme yeteneği sağlayan ekonomik güvenliği sağlar. Soğuk Savaş sonrasında da ekonomik güvenlik ve ekonomik istihbarat konusu politika yapımcıların dikkat ettiği konular arasında yerini almıştır. Clinton yönetiminin Şubat 1995'teki Ulusal Güvenlik Stratejisinde; "...ekonomik kurumlarımız güvendeseyse, demokrasi gelişir. Demokrasiler, ekonomik fırsatlar sunan, daha güvenilir ticaret ortakları sağlayan ve birbirleriyle savaşma ihtimali çok daha düşük serbest piyasalar yaratır..." sözleri yer almaktadır. Bu durum ABD için ekonomik güvenliğinin önemini vurgulamak açısından önemli görülmektedir (Brand, 1996: 3-4).

Clinton döneminde ekonomik güvenliğe daha fazla önem verilirken Bush döneminde ulusal güvenlik daha dar bir tanıma indirgenmiştir. Bu dönemde en önemli ve öncelikli güvenlik konusu olarak uluslararası terör görülmüştür. Obama döneminde ise ulusal güvenlik belgesi güvenliği daha geniş olarak ele almıştır. ABD'nin dünyadaki merkezi konumunu sürdürebilmesi için ekonomik revizyon gerekmektedir. Bu nedenle de en önemli güvenlik alanı olarak ekonomik güvenlik görülmektedir. Obama döneminde konvansiyonel güvenlik hala önemli olmasına rağmen, tek güvenlik çeşidi olarak değerlendirilmemektedir. Konvansiyonel güvenliğin sağlanabilmesi için mutlaka ekonomik güvenliğin sağlanması gerekmektedir. Ekonomi, ulusal güvenliğin ayrılmaz bir parçası olarak sunulmuştur. Obama liberal değerlerin yaygınlaştırılmasını değil, Amerikan ekonomisini öncelikli konu olarak görmektedir. Obama döneminin güvenlik belgesi, Amerikan güvenliğini ekonomik kapasiteden itibaren kurmaktadır. Süper güç iddiasını devam ettirmek isteyen ABD'nin ekonomik kapasite inşası gereklidir (Yalçın, 2018: 67-78). Ekonomik güvenliğin sağlanmasında ekonomik istihbarat önemli bir araç olarak görülmektedir. Amerikan sistemi dünyadaki en büyük istihbarat topluluğuna ve rekabetçi istihbarat aygıtına sahiptir. Devlet, savunmacı bir ekonomik istihbarat stratejisini desteklemektedir. Şekil 2.'de ekonomik istihbaratın ABD ekonomisindeki yerine yer verilmektedir.

Şekil 2. ABD Ekonomisinde Ekonomik İstihbarat

Kaynak: Potter, 1998.

ABD istihbarat sistemi Alman ve Japon ekonomik istihbarat sistemlerinden farklı olarak daha adem-i merkezietçi bir yapıya sahiptir. Bu durum bir grubun aksine bireyin varlığına ve devamlılığına saygı

duyan bir siyasi ve ekonomik sisteme sahip bir ülke için normal bir durum olarak görülmektedir. Adem-i merkeziyetçi bir yapıya sahip olmasa da Amerikan ekonomik aktörleri ezici bir tehdit karşısında (Örneğin Nazi Almanyası veya Sovyetler Birliği gibi) ulusal kriz zamanlarında kaynaklarını seferber edecek bir yapıya sahiptir. Nitekim zaman zaman bu kaynaklar ABD ekonomik aktörleri tarafından saldırgan ekonomik istihbarat kapasitesine dönüştürülebilmektedir. Diğer taraftan ABD'nin koordinasyonsuz ekonomik istihbarat çabaları nedeniyle maruz kaldığı kayıplar da en büyük Amerikan şirketlerinin bilgi toplama konusunda mali gücü tarafından telafi edilebilmektedir. Örneğin General Motors'un "rekabetçi istihbarat" bütçesi tek başına Fransız dış istihbarat teşkilatının tüm bütçesini aşacak niteliktedir. Clinton döneminde kurulan yeni kurumsal yapı, jeopolitiğin yerine jeoekonominin öne çıkmasıyla birlikte federal bürokrasideki farklı ekonomik istihbarat kanallarını ve kaynaklarını daha iyi organize etme yönündeki arzuyu yansıtmaya açısından önemli görülmektedir (Potter, 1998: 58).

ABD istihbarat topluluğu tipik olarak diğer ülkelerdeki ekonomik faaliyetler ve ekonomik gelişmeler hakkında bilgi toplamakta ve analiz etmektedir. Bilgi toplama devlet bazında birkaç kurum tarafından gerçekleştirilmektedir. Merkezi İstihbarat Teşkilatı ile birlikte Ticaret, Hazine ve Savunma Bakanlıkları da ekonomik istihbarat toplamaktadır. CIA analistleri ve bakanlık görevlileri dünyanın dört bir yanındaki ABD diplomatik makamlarından gelen bilgilere dayanarak ekonomik konularla ilgili yılda binlerce ekonomik istihbarat raporu üretmektedir. Hazırlanan bu raporlar, bir hükümetin ekonomi politikalarını, uzun vadeli ekonomi stratejilerini, başarı düzeyini ve politikalarının olası siyasi yansımalarını analiz etmektedir. Diğer taraftan kimi zaman yapılan ekonomik istihbarat analizleri ABD şirketlerinin rekabet edebileceği ülkeleri ve ticaret alanlarını belirleyerek ABD'nin yurtdışındaki ticari çıkarlarını desteklemek için kullanılmaktadır (Deconcini, 1994: 41-42).

4.3. Çin Halk Cumhuriyeti

Çin uluslararası alanın yükselen aktörü olarak, coğrafi büyüklüğü, yüksek nüfusu, gelir eşitsizliği gibi nedenlerin meydana getirdiği ve getirebileceği güvenlik sorunlarını bertaraf edebilmek adına kuvvetli bir iç istihbarat sistemine sahiptir. Diğer taraftan Çin'in küresel düzeyde yaptığı yatırımları ve ticari çıkarlarını koruyabilmek adına kapsamlı ve geniş bir dış istihbarat ağına ihtiyacı bulunmaktadır. Küresel düzeyde büyüyen ekonomik etkinliğinin korunması ve küresel güç olma arzusunun sağlanabilmesi için güvenlik ve istihbarat politikalarının koordineli olarak sürdürülmesi gerekmektedir (Çıtak, 2017: 256).

Çin'in yüksek ekonomik büyüme oranlarına ulaşması ve artan küresel yatırımları ekonomik güvenlik algısının yükselmesine neden olmaktadır. Ekonomik güvenliğin sağlanabilmesinde en önemli etken olarak enerji güvenliğinin sağlanabilmesi gerekmektedir. Nitekim Çin 1993 yılından itibaren net petrol ithalatçısı bir ülke haline gelmiştir ve şimdilerde dünyanın en büyük ikinci petrol ithalatçısı ve en önemli doğalgaz ithalatçılarından biri olarak görülmektedir. Ülkenin ekonomik kalkınmaya verdiği önem göz önünde bulundurulduğunda enerji konusu ülkenin stratejik güvenlik alanlarından biri olmaya devam edecek görülmektedir. Ham petrolün %75'inin Ortadoğu'dan ithal edilmesi ve petrol ithalatının büyük güç çatışmalarının yaşandığı Malakka Boğazı'ndan geçmesi enerji tedarik hatlarının aynı zamanda ekonomik güvenlik sorunu olarak ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Yang, 2010: 145-146).

Ülkenin istihbarat hizmetleri sivil ve askeri olmak üzere birçok farklı birim tarafından yürütülmektedir. Sivil istihbarat yapısına bakıldığında iki yapı öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki karşı casusluk ve karşı istihbarat, dış istihbarat ve yurtiçi istihbarattan sorumlu Devlet Güvenlik Bakanlığı'dır. İkinci yapı ise ulusal polis aracılığıyla yerel istihbarat sağlanan Kamu Güvenliği Bakanlığı'dır. Askeri istihbarat Halk Kurtuluş Ordusu İkinci Dairesi, Genel Kurmay Başkanlığı Dış İstihbarat, Genel Kurmay Başkanlığı Taktik Keşif Üçüncü Dairesi gibi yapılarca gerçekleştirilmektedir (Mattis, 2012: 52).

Soğuk Savaş yılları değerlendirildiğinde Çin'in şaşkıncı olmayan bir şekilde ulusal güvenliği aşırı derecede dar askeri terimlerle tanımladığı görülmektedir. ABD ve Sovyetler Birliği'nin tehdidi altında bulunan ülkenin bu tarz bir yaklaşım sergilemesi normal karşılanmaktadır. Buna rağmen Soğuk Savaş sonrasında Batı'da yaşanan güvenlik tartışmaları ve kavramın genişletilme çabaları Çin'in güvenlik

anlayışının da değişmesine neden olmuştur. Günümüzde “Deniz İletişim ve Tedarik Hatları’nın” korunması, ticaret ve enerji arzının artan önemi ile Çin için nispeten daha acil bir güvenlik meselesi olarak görülmektedir. Nitekim Çin’in deniz iletişim ve tedarik hatlarının uzun süreli kesintiye uğraması, sorunsuz ekonomik gelişimi için onarılamaz sonuçlar doğurabilecektir. Ekonomik gelişmenin Çin hükümetinin meşruiyeti açısından öne çıkan önemi ekonomik güvenliğin sağlanabilmesini öncelikli konular arasına almaktadır (Yang 2010, 149).

Dünya ekonomisinde kilit bir yer işgal eden ve bugün hem kendi ülkesine yapılan doğrudan yabancı sermaye yatırımları hem de kendisinin başka ülkelere yaptığı doğrudan yabancı sermaye yatırımları ile büyüyen Çin ekonomisi, Batı’nın ekonomik istihbarat sistemine uyum sağlamanın gerekliliklerini yerine getirmektedir. Diğer taraftan Çin kendine has bir ekonomik istihbarat yapısına da sahiptir. Guanxi adı verilen bu yapı aile bağlarından (akrabalar ve yakın güvenilir kişiler), iş bağlarından (distribütörler, tedarikçiler, rakipler ve müşteriler), topluluk bağlarından (sanayi dernekleri ve sendikalar) ve hükümet bağlarından oluşan kişilerarası bir ağı içermektedir. Çin’de bu bağlar, bilgiye erişilebilirliği ve kaynak kullanılabilirliğini kolaylaştırdığı için ekonomik istihbarat açısından gerekli görülmektedir (Milliot, 2016: 135-136).

Çinli şirketlerin küresel erişiminin artması neticesinde başlayan zorlayıcı kurumsal işbirliği, Çin istihbarat örgütlerinin yerel kapsamını önemli ölçüde genişletmektedir. Çinli şirketlerin hem insani hem de teknik erişiminin artması, artık istihbarat servislerine gelişmekte olan dünyadaki birçok hükümete ve birçok müttefik ve Avrupa ülkesine doğrudan erişim elde etme fırsatı vermektedir. Diğer taraftan ülkenin yasaları da ekonomik büyümenin sürdürülmesinde açık istihbaratın rolü üzerine durmaktadır. Nitekim Çin Komünist Partisi ekonomik yapıda hükümetin etkinliğinin giderek artması gerektiğini savunmaktadır. 2015 yılında ilan edilen Devlet Güvenlik Yasası ekonomik güvenliğin, ülke güvenliğinin temeli olması gerektiğini şart koşmaktadır. Yeni istihbarat yasası ise istihbarat servislerinin ekonomik ve sosyal çıkarları destekler nitelikte olması gerektiğini belirtmektedir. Her ne kadar Xi Jinping döneminde ABD, Almanya, Kanada gibi ülkelerle ticaret anlaşmaları imzalanırsa da istihbarat servislerinin ekonomik casusluk ve istihbarattaki rollerinin devam edeceği öngörülmektedir (CSIS, 2018: 91).

Çin’in istihbarat alanında oldukça güçlü olduğu alan casusluk olarak bilinmektedir. Nitekim birçok ülke Çin’in ekonomik casusluk faaliyetlerinden olumsuz etkilenmektedir. İnsan istihbaratı alanında geniş bir ağı olan Çin’in bu alanda yetiştirilen özel istihbaratçıların haricinde yurtdışında eğitim, turizm, ticaret gibi amaçlarla uzun süreli bulunmak durumunda kalan vatandaşlarından da ekonomik, politik ve siyasi konularda bilgiler toplayabilmektedir. Günümüzde teknik istihbarat küresel düzeyde çok önemsenmesine rağmen Çin elindeki insan istihbaratını daha etkin kullanarak rakip ülkelere kıyasla daha fazla ekonomik, askeri ve siyasi güç elde edebilmektedir. Diğer taraftan Çin’de aynı zamanda istihbarat faaliyetleri akademik bir disiplin olarak görülmektedir (Çıtak, 2017: 256).

Çin’in ekonomik istihbarat ve casusluk hususlarında gösterdiği saldırgan politika başta ABD olmak üzere birçok gelişmiş ülkenin güvenlik problemi olarak görülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri Temsilciler Meclisi Üyesi Mike Rogers’un (2011) bu hususta belirtmiş olduğu şu sözler konu ile ilgili endişeleri açıklaması bakımından dikkate değer bulunmaktadır: “Çin’in ekonomik casusluğu dayanılmaz bir düzeye ulaştı ve gerek ABD’nin gerekse Avrupa ve Asya’daki müttefiklerimiz Pekin’in bu ekonomik casusluğa son vermeleri hususunda hemfikirdir. Pekin tüm ülkelere karşı büyük bir ticaret savaşı yürütmektedir ve bu savaşı durdurabilmek için Pekin yönetimine baskı yapmak için birlik olmak zorundayız. Birleşik Devletler ve Avrupa ve Asya’daki müttefiklerimizin Çin üzerinde önemli bir diplomatik ve ekonomik gücü bulunmaktadır ve bu belaya son verebilmek adına bu durumu kendi avantajımıza kullanmalıyız.” (Mandiant, 2014: 1).

Buradan da anlaşılacağı üzere Çin’in ekonomik istihbarat ve casusluk politikaları birçok ülke için ulusal güvenlik tehdidi olarak algılanmakta ve birçok ülke önlemler almak için özel bürolar ve kurumlar inşa etmektedir. Örneğin ABD Adalet Bakanlığı’nın Federal Soruşturma Bürosu Çin Girişimine dair, ticari sır hırsızlığı, bilgisayar korsanlığı ve ekonomik casusluğu tespit etmek ve kovuşturmak için kaynaklarını yönlendirmektedir. Center for Strategic & International Studies (CSIS) tarafından yapılan bir çalışma Çin tarafından ABD’ye yöneltilen casusluk olaylarının kamuya açıklanmış 160 örneğini incelemektedir. Yapılan çalışmada aktörü ve amacı tanımlanan durumlardan

yola çıkarak, casusluk vakalarının %42'si Çin ordusu veya devlet çalışanları tarafından, %32'si özel Çin vatandaşları tarafından ve %26'sı Çinli olmayan aktörler (genellikle Çinli yetkililer tarafından işe alınan ABD'li kişiler) tarafından gerçekleştirilmiştir. Diğer taraftan yapılan casusluk faaliyetlerinin %34'ü askeri teknoloji, %51'i ticari teknoloji, %16'sı ise ABD sivil kurumları veya politikacıları hakkında bilgi edinmeye yöneliktir.

FBI Direktörü James Comey tarafından Çin'in ekonomik istihbarat ve casusluk çalışmalarına dair söylenen şu söz çok manidardır: “ *Amerika Birleşik Devletleri'nde Çinliler tarafından hacklenen iki tür büyük şirket vardır. Bunlar; Çinliler tarafından hacklenenler ve henüz Çinliler tarafından hacklendiğini bilmeyenlerdir.*” Çin kendi ülkesinde 1993 yılında işletmelerin ticari sırlarının korunmasına yönelik Haksız Rekabet Yasası'nı yürürlüğe koyarak ekonomik casusluk faaliyetlerine karşı ağır müeyyideler öngörse de yabancı ülkelerde Çinli işletmelerin yabancı rakiplerine yönelik ticari sırların peşine düşmekte ve işletmeleri yabancı rakiplere karşı önemli ölçüde desteklemektedir. 2010 yılında Çin dünyanın en büyük ikinci ekonomisi olarak Japonya'yı geride bırakmıştır. Bazı görüşlere göre Çin'in bu hızlı ilerlemesinin arkasında Çin şirketlerinin maliyetli ve zaman alıcı Ar-Ge faaliyetlerini atlayıp ve/veya hızlandırarak ABD ticari sırlarını ve teknolojisini kullanarak ürünlerini piyasalara sürebilme kabiliyeti yatmaktadır. Buna göre Çin'in yalnızca Amerika Birleşik Devletleri'ndeki tüm açık ekonomik casusluk ve ticari sır hırsızlıkları soruşturmalarının %50-%80 aralığını oluşturduğu iddia edilmektedir. Çin'in ekonomik istihbarat ve casusluk yöntemleri üç kategoride izah edilmektedir. Bunlar; (i) bilgisayar korsanlığı; (ii) ticari sırları çalmak için yurtdışındaki öğrencileri, şirket yöneticilerini ve içeriden kişileri işe almayı ve (ii) Çin'de üretim yapmayı veya Çin ile ortak girişimlerde bulunmayı seçen işletmelerin bilgilerini elde etmeyi içermektedir (Reid, 2016: 784-786).

SONUÇ

İstihbarat faaliyetleri ulusal güvenliğin ve ulus çıkarlarının korunmasında temel çalışmalar olarak görülmektedir. Ulusal güvenliğin sağlanabilmesi ve sürdürülebilir olması hemen her konuda politika yapıcılara bilgi akışının doğru ve düzenli olarak sağlanmasını gerektirmektedir. Ekonomik güvenlik ise ulusal güvenliğin bir parçası olarak ülkelerin üzerinde dikkatle durduğu ve en az askeri-politik güvenlik kadar önem verdiği hususlardan biri olmaktadır. Nitekim ulusal gücün sağlanabilmesi ekonomik gücün korunması ve sürdürülmesi ile mümkündür. Bu durumda ekonomik güvenlik ulusal güvenliğin en önemli tamamlayıcı parçalarından biri haline gelmektedir. Bir ülkenin ekonomik yaşam standartlarının korunması ve geliştirilmesi ile ekonomik istihbarat akışının düzenli olması arasında doğrudan bir ilişki olduğu düşünülmektedir.

Wolfers (1952) tanımına göre güvenlik, sahip olunan değerlere yöneltilen nesnel tehditlerin ve bu değerlerin kaybedileceğine yönelik korkuların olmaması durumudur. Bir ülkenin kültürel, politik, sosyal değerleri olduğu gibi ekonomik değerleri de bulunmaktadır. Ekonomik değer üretebilmek, markalaşabilmek, yeni teknolojiler ve üretim süreçleri geliştirerek küresel dünya ekonomisi içerisinde rekabet edebilmek her ülkenin arzuladığı en temel isteklerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Buradan yola çıkarak herhangi bir ülkenin oluşturduğu ekonomik yapıyı ve ekonomik değerleri koruyabilmesi ülke topraklarının korunması kadar önem arz etmektedir. Bu nedenle birçok ülke ekonomik yapılarını dış dünyadan gelecek tehditlere ve tehlikelere karşı koruyabilmek gayesiyle ekonomik istihbarat yapıları oluşturmaktadır. Nitekim bu yapılar ve kurumlar aracılığıyla ülkeler, dış dünyadan gelebilecek olası zararlara karşı kendi yapısını koruma ve kontrol etme durumuna sahip olabilmektedir. Ekonomik istihbarat faaliyetleri sayesinde ülkelerin politika yapıcıları kararlar alırken daha doğru adımları atabilecek ve rekabet üstünlüğü sağlayabilecek (veya üstünlüğü devam ettirebilecek) bilgileri elde edebilmektedir. Özellikle yeni ekonomik sistem içerisinde hem küresel piyasaları anlayabilmek ve takip edebilmek, hem de kendi değer üretim zincirlerini ve yapılarını dış tehditlere karşı koruyabilmek önem kazanmaktadır. Nitekim günümüzde rekabet ve üstünlüğün temelini bilgi oluşturmada ve bilgiye ulaşım ekonomilerin görece üstünlüğü ve rekabetçi konumunu korumasında ciddi bir katma değer sunmaktadır. Bu nedenle birçok ülke ekonomik istihbarat üzerinde çalışmakta ve ulusal güvenliğin sağlanmasında bu istihbarat faaliyetlerine özel önem atfetmektedir. Fransa ekonomik istihbarat çalışmalarına ilk başlayan ülkelerden biri olarak görülmüştür. Nitekim

Ungureanu (2021)'in belirttiği gibi uzmanlaşmış eğitim sisteminin kalitesi, insan kaynakları politikaları, süreçlerin akıcılığı ve verimliliği, kurumlar arası güçlü iş birliği, iyi uyum ve enformasyonel sınırları desteklemek için geliştirilmiş kapsamlı sosyal politikalar, Fransız ekonomik istihbarat sisteminin ilerlemesine neden olmuştur. ABD ise gerek teknolojik ilerlemenin merkezinde yer alması, gerekse dünyanın birçok ülkesinde ekonomik çıkarları bulunması nedeniyle ekonomik istihbarat çalışmalarını önemseyen bir diğer ülke olarak görülmektedir. Her ne kadar Soğuk Savaş döneminde görece ekonomik istihbarat çalışmalarını arka planda tutsa da, özellikle Sovyetler Birliği'ne karşı yürüttüğü mücadele de ekonomik araçların önemi ve etkinliğini göz ardı etmemiştir. Diğer taraftan Soğuk Savaş sonrasında ise ekonomik güvenliği ve çıkarları için ekonomik istihbarat faaliyetlerini geniş bir perspektiften sürdürmeye devam etmiştir. Çin ise ekonomik istihbarattan daha ziyade ekonomik casusluk faaliyetleri ile bilinen bir ülke profili çizmektedir. Dünyanın en büyük ikinci ekonomisine sahip bu ülkenin rekabet gücünü arttırabilmek ve yüksek büyüme hızını sürdürülebilir hale getirebilmek için ekonomik istihbarat ve casusluk faaliyetlerini önemseyen olduğu görülmüştür. Gerek resmi devlet görevlileri aracılığıyla gerekse gönüllü ülke vatandaşları aracılığıyla kendisine ekonomik üstünlük sağlayabilecek ve rekabet gücünü arttırabilecek ekonomik gelişmeleri, teknolojik ilerlemeleri özellikle takip ederek kendi ekonomik yapısına entegre etmeye çalıştığı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Arenas, Eduardo Olier. (2014). Strategic Intelligence and Economic Security. *Strategic Dossier 162 B Economic Intelligence in a Global World* içinde, Ministry of Defence- Spanish Institute for Strategic Studies,9-29.
- Baldwin, David. A. (1997). "The Concept of Security". *Review of International Studies* 23(1): 5-26.
- Baltacı, Halil. (2015). Ekonomik Güvenlik Bağlamında Ekonomik İstihbaratın Rolü ve Önemi. *Ekonomik Güvenlik* içinde, derleyen: Süleyman Aydın, 81-132. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Boemcken, Marc von & Schetter, Conrad. (2009). Security- What Is It? What Does It Do?. Friedrich Ebert Stiftung- Global Peace and Security, 1-5, Erişim Tarihi: 04 Kasım 2022. <https://library.fes.de/pdf-files/iez/12368.pdf>
- Brand, Joseph H. (1996). Economic Intelligence- A Key to Economic Power. US Army War College.
- Brander, James A. (1998). The Economics of Economic Intelligence. *Economic Intelligence & National Security* içinde, Derleyen Evan H. Potter, 197-218. Kanada: Carleton University Press.
- Briciu, Sorin & Marinela, Vrancianu, Florin Mihai. (2009). "Towards a New Approach of the Economic Intelligence Process: Basic Concepts, Analysis Methods and Informational Tools". *Theoretical and Applied Economics* 4(4): 21-34.
- Clerc, Philippe. (1997). "Economic Intelligence". *World Information Report 1997-1998* içinde, UNESCO Publishing.
- CSIS. <https://www.csis.org/programs/strategic-technologies-program/archives/survey-chinese-espionage-united-states-2000> Erişim Tarihi: 21 Kasım 2022.
- Çıtak, Emre. (2017). Yeni Güvenlik Politikaları ve Türkiye'de İstihbaratın Dönüşümü-Güvenlik ve İstihbarat. İstanbul: YeniYüzyıl Yayınları.
- Danielson, Mark E.A. (2009). "Economic Espionage: A Framework for a Workable Solution". *Minnesota Journal of Law, Science & Technology* 10(2): 503-548.
- Deconcini, Dennis. (1994). "The Role of U.S. Intelligence in Promoting Economic Interests". *Journal of International Affairs* 48(1): 39-57.
- Doğan, Yakup. (2018). Ulusal Refahın Sağlanması ve Korunmasında Ekonomik İstihbaratın Rolü ve Önemi. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Eğri, Canan Özge. (2017). 11 Eylül Sonrası Değişen Güvenlik Algısı ve Ekonomik Güvenlik: Türkiye Örneği.” Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fernandez, Antonio M. Diaz. (2014). The Role of Strategic Intelligence in the modern World. *Strategic Dossier 162 B Economic Intelligence in a Global World* içinde, Ministry of Defence-Spanish Institute for Strategic Studies, 32-62.
- Foley, Timothy, D. (1994). “The Role of The CIA In Economic and Technological Intelligence”. *The Fletcher Forum*, Winter/Spring: 135-146.
- Gagliano, Giuseppe. (2016). “Economic Intelligence Culture in France”. *Intellector- Cenegri* 13(25): 1-11.
- Gill, Peter. (2010). Theories of Intelligence. *The Oxford Handbook of National Security Intelligence* içinde, derleyen: Loch K. Johnson, 43-58. Newyork: Oxford University Press.
- Herzog, Jeffrey Owen. (2008). “Using Economic Intelligence to Achieve Regional Security Objectives”. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence* 21(2): 302-313.
- Hou, Tie & Wang, Victoria. (2020). Industrial Espionage- A Systematic Literature Review (SLR). *Computers & Security* 98.
- Kahler, Miles. (2004). “Economic Security in an Era of Globalization: Definition and Provision”. *The Pacific Review* 17(4): 485-502.
- Kardaş, Tuncay. (2020). Güvenlik. *Uluslararası İlişkilere Giriş* içinde, derleyen Şaban Kardaş ve Ali Balcı, 337-350. İstanbul: Küre Yayınları.
- Koca, Halil İbrahim. (2021). İstihbarat Sistemlerinin Ulusal Güvenliğe Etkisi: Türkiye Örneği. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Konstantopoulos, Ioannis L. (2006). “Macroeconomic Espionage: Incentives and Disincentives”. *RIEAS Research Paper* No: 103.
- Krause, Lawrence & Nye, Joseph. (1975). “Reflections on the Economics and Politics of International Economic Organizations”. *International Organization* 29(1): 323-342.
- Levytskyi, Valentyn. (2001). Economic Intelligence of the Modern State. Master Thesis, Naval Postgraduate School.
- Lowenthal, Mark M. (2009). *Intelligence from Secrets to Policy*. Washington: CQ Press.
- Luong, Minh A. (2010). The Challenges of Economic Intelligence. *Handbook of Intelligence Studies* içinde, Derleyen: Loch K. Johnson, 163-172. London: Routledge-Taylor&Francis Group.
- Mandiant. (2014). Erişim Tarihi: 26 Kasım 2022 <https://www.mandiant.com/sites/default/files/2021-09/mandiant-apt1-report.pdf>
- Mattis, Peter. (2012). The Analytic Challenge of Understanding Chinese Intelligence Services. *Studies in Intelligence* 56(3): 47-57.
- Mesjasz, Czeslaw. (2008). Ekonomik Güvenlik. *Uluslararası İlişkiler* 5 (18) Özel Sayı: Güvenlik, 125-150.
- Milliot, Eric. (2016). “The Pivotal Role of Guanxi for Economic Intelligence in the People’s Republic of China”. *Management International* 20(4): 133-145.
- Mills, Gary H. (2003). *The Role of Rhetorical Theory in Military Intelligence Analysis*. Alabama: Air University Press.
- Ödemiş, Ali. (2018). Rekabet İstihbaratı Temelli Yaklaşım ile İhracat Pazarlamasında Hedef Pazar Tespiti ve Otomotiv Yedek Parça Sektörü Uygulama Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Porteous, Samuel D. (1998). Economic and Commercial Interests and Intelligence Services. *Economic Intelligence & National Security* içinde, Derleyen Evan H. Potter, 79-128. Kanada: Carleton University Press.
- Potter, Evan H. (1998). Introduction. *Economic Intelligence & National Security* içinde, derleyen Evan H. Potter, 1-20. Kanada: Carleton University Press.
- Reid, Melanie. (2016). “A Comparative Approach to Economic Espionage: Is Any Nation Effectively Dealing With This Global Threat?” *University of Miami Law Review* 70(3): 757-829.
- Revel, Claude. (2010). Economic Intelligence: An Operational Concept for a Globalised World (ARI). *ARI* 134/2010: 1-6.
- Ronis, Sheila R. (2011). Economic Security: Neglected Dimension of National Security? Derleyen: Sheila R. Ronis, National Defense University Press.
- Rotschild, Emma. (1995). “What Is Security?”. *The Quest for World Order* 124(3): 53-98.
- Seiglie, Carlos, Coissard, Steven, Yann, Echinard. (2008). Economic Intelligence and National Security. *War, Peace and Security* içinde, derleyen: Fontanel, J. Ve Chatterji, M., 235-248, Emerald Group Publishing.
- Simasius, Remigijus, Vilpisauskas, Ramunas. (2004). “The Concept of Economic Security and the Principles of Economic Security Policy in Lithuania”. *Lithuanian Annual Strategic Review* 3(1): 249-266.
- Sümer, Kutluk K. (2022). Ekonomik Beka. *Geleceğin Ekonomi Vizyonu* içinde, derleyen: İzzet Ulvi Yöner., 139-152, Ötüken Yayınları.
- Ungureanu, Gabriel-Traian. (2021). “Analysis of France’s National Economic Intelligence System Architecture”. *Intelligence In The 21th Century*, RISR No:26: 36-61.
- Wolfers, Arnold. (1952). “National Security as an Ambiguous Symbol”. *Political Science Quarterly* 67(4): 481-502.
- Yalçın, Hasan Basri. (2018). Ulusal Güvenlik Stratejisi. İstanbul: SETA Yayınları.
- Yang, Jian. (2010). China’s Security Challenges: Priorities and Policy Implications. Asia Pacific Countries Security Outlook and Its Implications for the Defence Sector İçinde, NIDS Joint Research Series No:5, 141-160.
- Yücelik, Rabia. (2015). Ekonomik İstihbarat Modellemesi ve Yükselen Ekonomiler İçin Öneri.” Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Zandhessami, Hessam, Pezeshki, Pouya Majd, Abolfazl Moradian. (2011). “Industrial Espionage as a Method of Technology Transfer and How to Prevent It”. *Asian Journal of Information Technology* 10(5): 170-179.
- Zelikow, Philip. (1997). “American Economic Intelligence: Past Practice and Future Principles”. *Intelligence and National Security* 12(1): 164-177.